

The Project Gutenberg eBook of Liisan seikkailut ihmemaassa, by Lewis Carroll

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Liisan seikkailut ihmemaassa

Author: Lewis Carroll

Translator: Anni Swan

Release date: August 12, 2014 [EBook #46569]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK LIISAN SEIKKAILUT IHMEMAASSA ***

Produced by Juha Kiuru

LIISAN SEIKKAILUT IHMEMAASSA

Kirj.

Lewis Carroll

Suom. Anni Swan

SISÄLLYS:

Alhaalla kaninpesässä
Kynellammikko
Vaalikilpajuoksu
Kanin kodissa
Kaalimato antaa hyvän neuvon

Porsas ja pippuri
Hullu teeseura
Kuningattaren krokettikenttä
Valekilpikunnan tarina
Meriäyriäisen hyppy
Kuka varasti leivokset
Liisan todistus

Alhaalla kaninpesässä

Hyvänen aika, kuinka Liisaa väsytti! Siinä hän nyt oli istunut töyryällä sisarensa vieressä jo kauan aikaa tietämättä mihin ryhtyä. Pari kertaa hän kurkisti sisarensa kirjaan, mutta siinä ei ollut kuvia eikä tarinoita, "ja mitäpä sellaisesta kirjasta", arveli Liisa.

Hän istui, haukotteli ja tuumiskeli, tokko kannatti nousta poimimaan satakaunoja seppelleen sitomista varten, oli näet lämmin päivä, ja Liisaa oli kuumuudesta uuvuksissa. Yhtäkkiä juosta vilisti silloin valkoinen punasilmä kani aivan hänen ohitsensa.

Tässä ei tietysti ollut mitään erittäin ihmeellistä, tuskinpa siinäkään, että kani juostessaan itsekseen mutisi:

"Voi minua poloista! Voi minua poloista! Nyt totta vie myöhästyn kun myöhästynkin!" Muistellessaan sitä jäljestäpäin Liisa ihmetteli, ettei tämä seikka häntä sen pahemmin kummastuttanut, mutta silloin hänestä kaikki tuntui aivan luonnolliselta.

Vasta silloin hänen silmänsä lensivät ihmetyksestä levälleen, kun kani toden totta otti kellon liivintaskusta, katseli sitä ja kiirehti sitten kulkuaan. Liisa hypähti pystyyn, ei hän elämäniässään ollut nähnyt kanien käyttävän liivejä tai ottavan kelloa liivintaskusta. Hehkuen uteliaisuudesta hän lähti juoksemaan kanin jäljessä nurmen poikki ja sattui juuri parahiksi näkemään, kuinka se pujahti suureen reikään pensaikon alle.

Siinä tuokiossa Liisa hyppäsi sen jäljestä hetkeäkään ajattelematta, millä keinoin pääsisi takaisin ylös.

Tie kaninpesään kulki ensin suoraan eteenpäin kuin tunneli, mutta yhtäkkiä se kääntyi alaspäin, niin akkiä, että Liisa huomasi muutta mutkitta vaipuvansa alas kauhean syvään kaivoon.

Liekö kaivo ollut niin mahdollottoman syvä vai liekö Liisa vajonnut niin hitaasti, mutta kyllä hänellä aikaa riitti katsella ympärilleen ja arvella mitä nyt seuraisi. Ensin hän koetti katsoa alaspäin nähdäkseen minne oikeastaan oli matkalla, mutta oli niin pimeätä, ettei hän voinut mitään nähdä. Sitten hän alkoi tarkastella kaivon seiniä ja huomasi, että ne olivat täynnä kirjahyllyjä ja ruokakaappeja; siellä täällä riippui kuvia ja karttoja. Liisa sieppasi ohimennen ruukkusen muutamalta hyllyltä; siinä oli kyljessä "appelsiinihilloa", mutta hänen suureksi mielipahakseen se olikin tyhjä. Hän ei tahtonut heittää sitä alas, koska se olisi voinut satuttaa jotakuta, pisti sen vain ohi vaipuessaan jollekin hyllylle.

"Toden totta", mietti Liisa mielessään. "Tämän jälkeen ei minusta portaita alas vieriminen ole mitenkään merkillistä. Kylläpä mahtavat ihmetellä kotona rohkeuttani! Katon harjalta putoaminen on tämän rinnalla vain lapsenleikkiä."

Alas, alas, alas! Eikö tästä putoamisesta koskaan tulekaan loppua? "Kuinkahan monta peninkulmaa olenkaan nyt pudonnut?" hän puheli ääneen. "Varmaankin olen jo jotakuinkin lähellä maan keskustaa. Annapa olla: siis noin kuusisataa peninkulmaa syvällä luullakseni" — (Liisa oli näet oppinut yhtä ja toista koulussa, ja vaikkei tämä ollutkaan mikään sopiva tilaisuus näyttää tietojiaan, koska läsnä ei ollut ainoatakaan kuulijaa, hän harjoitti kuitenkin muistiaan) — "niin, eiköhän matka ole jotakuinkin niin pitkä? Mutta olenkohan minä joutunut leveys- vai pituusasteelle?" (Liisalla ei ollut aavistustakaan siitä, mitä sanat leveys- tai pituusaste merkitsivät, mutta ne kaikuivat niin komeilta ja suurenmoisilta.)

Hän alkoi taas tuumia. "Saa nähdä, putoanko suoraa päätä maan *lävitse*. Onpa hassunkurista joutua ihmisten joukkoon, jotka kävelevät pääläellään! Muistaakseni nimitetään heitä antipatioiksi." (Tällä kertaa Liisa oli hyvillään siitä, ettei kukaan häntä kuunnellut, sillä tuo sana ei kaikunut aivan oikealta hänen korvissaan.) "Voinhan tietysti kysyä, mikä sen maan nimi on. Rouva hyvä, sallikaa minun kysyä, onko tämä maa Uusi Seelanti vai Australia?" (Tätä sanoessaan hän koetti niiaa — ajatelkaapa — niiaa pudotessaan ilman halki! Voisikohan kuka teistä tehdä niin?) "Mutta mitähän he silloin arvelevat minusta? Sellainen pieni tietämätön tyttö! Ei, parempi olla kysymättä, ehkä näen sen jossain kirjoitettuna."

Alas, alas, alas! Liisalle ei muu neuvoksi, hän alkoi taas jutella:

"Voi, kuinka Mirri minua tänä iltana hakee! Toivottavasti he illalla muistavat antaa sille maitotilkan. Oi, Mirri, pieni kultaseni, jospa olisit täällä luonani! Täällä ilmassa ei tosin ole hiiriä, mutta sinähän voisit pyytää yölepakon, nehän ovat hiiren sukua muistaakseni. Mutta syövätköhän kissat yölepakoita?" Ja nyt alkoi Liisa tulla uniseksi ja mutisi puolitorkuksissa: "Syövätköhän kissat yölepakoita! Syövätköhän kissat yölepakoita? Syövätköhän yölepakot kissoja?" Hänellä kun ei näet ollut ketään, joka olisi vastannut, oli sama, mitenpäin hän teki kysymyksensä. Hän tunsi vaipuvansa uneen ja oli juuri unessa kävelevinänsä käsi kädessä Mirrin kanssa kysyen siltä sangen vakavasti: "Kas niin, Mirriseni, sano vain totuus, oletko koskaan syönyt yölepakoita?" — Läiskis — siinä samassa hän oli pitkällään risu- ja lehtiläjällä.

Liisa ei lainkaan satuttanut itseään. Yks kaks hän hypähti pystyyn ja katseli ylös, mutta hänen yläpuolellaan oli pilkkosen pimeä. Hänen edessään oli toinen pitkä käytävä, jota pitkin valkoinen kani kiireesti juosta vilisti. Nyt ei auttanut vitkastella. Tuulenopeasti Liisa hyökkäsi eteenpäin ja joutui juuri parahiksi kuulemaan, kuinka se nurkan taa kääntyessään sanoi:

"Kautta korvieni ja poskipartani, olen kuin olenkin myöhästynyt!"

Liisa oli aivan sen kintereillä, mutta kun hän tuli nurkalle, oli kani tipo tiessään ja hän oli yksin pitkässä, matalassa eteisessä, jonka katossa riippui monenmoisia kirkkaita lampuja.

Molemmiin puolin eteistä oli ovia, mutta ne olivat kaikki lukossa. Liisa koetti avata ovea, koetti toista ja kolmatta, ei yksikään auennut, ja surullisena hän astui edestakaisin arvellen ja aprikoiden mitä tehdä.

Äkkiä hän pysähtyi pienen kolmijalkaisen pöydän eteen, joka oli kokonaan paksusta lasista tehty. Siinä ei ollut mitään muuta kuin pieni kultainen avain. Liisa tarttui siihen heti ja alkoi avata sillä eteisen ovia. Mutta voi surkeata: se ei sopinut ainoakaan, lukot olivat joko liian suuria tahi pieniä, ja ovet pysyivät kuin pysyivätkin suljettuina. No, miten ollakaan, siinä kulkiessaan Liisa keksi matalan väliverhon, jota hän ei ennen ollut huomannut, ja sen takana oli noin puolen metrin korkuinen pieni ovi. Liisa pisti pienen kulta-avaimen lukkoon, ja hänen suureksi ilokseen se sopi.

Liisa avasi oven. Se johti kapeaan käytävään, joka ei ollut hiiren reikää leveämpi. Hän laskeutui polvilleen ja näki käytävän päässä mitä ihanimman puutarhan. Hyvänen aika, kuinka hänen teki mieli päästä tästä pienestä eteisestä tuonne, missä kirjavat kukkapenkereet hohtivat ja viileät lähteet pulppusivat. Mutta ei edes hänen päänsäkään mahtunut ovesta.

"Ja mitäpä siitä jos pääni mahtuisikin", tuumi Liisa raukka, "kun olkapääni kuitenkin jäävät tälle puolen. Oi, jospa voisin supistua kokoon kuin kaukoputki! Kunpa vain tietäisin miten pääsisä alkuun, se ehkä kävisikin laatuun." Liisa oli, nähkääs, kokenut niin paljon kummallista tänään, ettei hänestä juuri mikään enää ollut mahdotonta.

Eipä kannattanut enää istua pikku oven luona, mitäpä hyötyä siitä oli. Liisa palasi pöydän luo arvellen, että hän ehkä löytäisi sieltä uuden avaimen tai jonkin käsikirjan, jossa olisi neuvoja, miten ihminen voi supistua kokoon kuin kaukoputki. Ja miten ollakaan, tällä kertaa hän löysi pienen pullon.

"Se on nyt vasta ilmestynyt siihen", päätteli Liisa ja ihmetteli pulloa. Sen kaulaan oli sidottu paperiliuska, johon oli suurilla, kauniilla kirjaimilla painettu: "*Juo minut.*"

On helppo sanoa: "Juo minut", mutta Liisa oli pieni viisas tyttö eikä hätäillyt. "Katsotaanpa ensin", tuumi hän, "onko tässä pääkallonkuva." Hän oli näet lukenut monta jännää kertomusta lapsista, jotka olivat polttaneet itsensä, joutuneet petojen saaliiksi tai muuhun pahaan pelkästään, koska eivät olleet totelleet vanhempain ihmisten varoituksia, kun he esimerkiksi kielsivät tarttumasta tulikuumaan hiilihankoon tai terävään veitseen. Hän tiesi myös, että ennemmin tai myöhemmin käy huonosti, jos juo pullosta, johon on merkitty pääkallonkuva.

* * * * *

"Tämäpä tuntuu kummalta!" sanoi Liisa. "Minä supistun varmaan paraikaa kokoon kuin kaukoputki."

Oikein arvattu, hän oli nyt vain vaaksan pituinen. Liisa ihastui tästä kovin, sillä nyt hän luuli voivansa astua pikku oven kautta ihanaan puutarhaan. Mutta ensin hän odotti kotvan aikaa nähdäkseen, kestikö kutistumista vielä, milteipä häntä vähän pelotti. "Sillä kukapa tietää", hän mietti, "vaikka minun kävisi kuin kynttilän, joka palaa tyhjiin." Ja nyt hän alkoi miettiä, millainen kynttilä on, kun se on palanut tyhjiin, mutta vaikka kuinka olisi koettanut hän ei muistanut miltä se näytti.

No niin — kun ei mitään sen kummempaa tapahtunut, hän päätti mennä puutarhaan; mutta voi Liisa

raukkaa! Ovella hän huomasi unohtaneensa kulta-avaimen, ja kääntyessään takaisin sitä ottamaan hän huomasi kauhukseen ettei enää ylettynytkään pöydälle. Hän näki aivan selvästi avaimen lasin lävitse ja koetti kiivetä ylös pöydän jalvoja myöten, mutta ne olivat liian liukkaat. Kerran toisensa jälkeen hän putosi maahan, ja viimein hän väsyneenä istuutui ja purskahti katkeraan itkuun.

Hetken aikaa siinä itkettyään hän alkoi torua itseään kuten hänen oli tapana. Hän näet antoi usein itselleen hyviä neuvoja, vaikka seurasi niitä harvoin. Saattoipa hän joskus torua itseään niinkin ankarasti, että alkoi itkeä, ja kerran hän antoi itselleen aimo korvapuustin, kun hän pelatessaan itsensä kanssa krokettia oli tehnyt vääryyttä. Tämä pieni merkillinen lapsi leikki näet mielellään olevansa kaksi eri ihmistä.

"Mutta nyt ei tosiaankaan kannata olla olevinaan kaksi eri henkilöä", huokasi Liisa raukka. "Hyvä jos minusta on yhdeksikään ihmiseksi!"

Samassa hänen silmänsä sattuiivat pieneen lasilippaaseen pöydän alla. Hän avasi sen. Siinä oli hyvin pieni kakku, johon oli sievästi rusinoilla kirjoitettu: "*Syö minut*".

"Syön kuin syönkin", arveli Liisa. "Jos se muuttaa minut suuremmaksi, yletyn ottamaan avaimen pöydältä; jos se taas muuttaa minut vielä pienemmäksi, mahdun ryömimään oven alitse, ja niin pääsen joka tapauksessa puutarhaan."

Hän maistoi pienen palan ja arveli uteliaana: "Ylöspäinkö vai alaspäin?" Ja jotta paremmin tuntisi minnepäin kasvoi, pani hän kätensä päälaelleen. Suureksi kummakseen hän ei huomannut mitään muutosta koossaan. Olipa vain yhtä pieni kuin ennenkin.

Silloin hän rohkeasti pisti kakun suuhunsa ja söi sen kokonaan.

Kyynellammikko

"Hassumpaa, yhä vain hassumpaa!" huudahti Liisa. "Nyt minä venyn ylöspäin, enpä ole eläissäni nähnyt pitempää kaukoputkea. Hyvästi, jalat!" Hän oli näet kasvanut niin pitkäksi, että tuskin saattoi nähdä jalkojaan, niin kaukana ne olivat. "Oi, pikku jalkaraukat, kukahan nyt vetää sukat ja kengät teihin, kun minä olen näin hirveä kaukana? En voi nyt enää teitä auttaa, teidän täytyy tulla toimeen omin neuvoin. Mutta minun täytyy olla kiltti niille, muuten ne ehkä eivät kuljekaane sinne, minne minä tahdon! Maltahan! Minäpä lahjoitan niille joka jouluksi uudet kengät."

Ja nyt Liisa alkoi miettiä tätä uutta keksintöään.

"Mitenhän minä toimitan ne perille. Parasta lienee lähettää postissa", hän ajatteli. "Onpa todella hassunkurista lähettää lahjoja omille jaloilleen! Entä millaisen osoitteen kirjoitan?"

Korkeasti kunnioitettu Liisan Oikea Jalka Takkamatto lähellä uunia (monet terveiset Liisalta).

"Voi, mitä lörpöttelenkään!"

Samassa hänen päänsä kolahti eteisen kattoon, totta tosiaan hän oli nyt kasvanut kolmen metrin korkuiseksi. Näppärästi hän sieppasi pienen kulta-avaimen pöydältä ja riensi puutarhan ovelle.

Liisa rukka! Siinä nyt oltiin — turha vaiva oli pyrkiä ovesta ulos. Hän ei voinut tehdä muuta kuin maata kyljellään ja pikkusen tirkistää yhdellä silmällä puutarhaan. Suruissaan hän istui taas ja alkoi katkerasti itkeä.

"Häpeä toki", hän torui itseään, "noin suuri tyttö (siinä hän olikin oikeassa) ja itkee tuolla lailla. Ole heti paikalla vaiti, sanon minä!"

Mutta siitä huolimatta hän yhä itkemistään itki saavittain kyyneliä, kunnes niistä muodostui suuri, suunnaton lammikko, joka täytti puolen eteistä.

Hetkisen kuluttua hän kuuli pientä jalkain kopsetta kaukaa. Hän pyyhki nopeasti kyynelensä silmistään nähdäkseen kuka tuli. Valkoinen kani siinä palasi takaisin hirveän hienona ja komeana, valkoiset hansikkaat toisessa kädessä, toisessa suuri viuhka. Se juosta vilisti kovaa kyytiä itseksensä mutisten:

"Oi, herttuatar, herttuatar! Oi, kuinka hän raivostuu kun saa odottaa minua."

Liisa rukka oli niin hädissään, että olisi pyytännyt keneltä tahansa apua. Niinpä hän alkoi aralla äänellä hiljaa puhua kanille, kun se joutui lähemmäksi: "Hyvä herra, sallikaa..." Kani hypähti pystyyn, pudotti

hansikkaat ja viuhkan ja pötki pakoon niin nopeaan kuin suinkin pääsi pimeyteen kadoten.

Liisa nosti maasta viuhkan ja hansikkaat, ja koska eteisessä oli kovin lämmin, alkoi hän löyhyttellä itseään viuhkalla puhellen itseksensä:

"Ihmeellistä, ihmeellistä! Kaikki on tänään nurinpäin! Eilenhän asiat kaikki kulkivat entistä menoaan. En suinkaan vain ole vaihtunut toiseksi yöllä! Annapas olla kun mietin: olinko minä sama kuin ennenkin noustessani ylös aamulla. Minusta melkein tuntuu kuin en olisi ollut aivan sama. Mutta ellen ole sama, kuka sitten oikeastaan olen? Siinäpä vasta pulma!" Ja hän alkoi muistella kaikkia ikäisiään lapsia nähdäkseen kehen hän oli vaihtunut.

"Olen varma etten ole Eeva", puheli hän, "sillä Eevalla on sellaiset pitkät kiharat, mutta minun tukkani ei ole lainkaan kihara. Enkä minä voi olla Ellakaan, sillä minä tiedän kaikenlaista, mutta hän ei tiedä, ei yhtään mitään. Sitä paitsi hän on hän ja minä olen minä, hyvänen aika, minä joudun tästä aivan pyörälle. Katsotaanpa osaanko vielä kaiken minkä ennen osasin. Annahan olla: neljä kertaa viisi on kaksitoista ja neljä kertaa kuusi on kolmekymmentä ja neljä kertaa seitsemän on — on — voi, voi, — nyt en enää muistakaan. Noh — vähätpä kertomataulusta, koetetaanpa maantiedettä. Lontoo on Pariisin pääkaupunki ja Pariisi on Rooman pääkaupunki ja Rooma — ei, nyt menee männikköön! Mitäs jos sittenkin olen Ella. Koetaanpa lausua runon."

Hän pani kätensä ristiin aivan niin kuin koulussakin ja alkoi lausua, mutta hänen äänensä kaikui käheältä ja vieraalta eivätkä sanatkaan olleet niin kuin ennen:

Sua, lähde kaunis, katselen likeltä vettäsi, kun sammakkoiset hyppelee kuvastimessasi.

Tuoss' yksi koito tuijottaa suruisna hämärään ja sulokielin kurnuttaa: Hyvästi, armas, jää.

"Ihan varmasti lausuin väärin", huokasi Liisa raukka kynelet silmissä. "Olen kuin olenkin vaihtunut Ellaksi, ja nyt minun täytyy aina asua pienessä vanhassa talossa eikä minulla ole mitään hauskoja leluja, ja voi surkeata, täytyy lukea vielä niin paljon. Ei, sen minä sanon, jos olen Ella, en lähdekään täältä pois, vaan jään tänne ikipäiviksi. Pistäkööt vain ihmiset päänsä tänne alas ja huutakoot: — Tule ylös, kultaseni! Minä vain katson ylös ja kysyn: — Kuka minä sitten olen? Sanokaa se minulle ensin, ja jos pidän siitä henkilöstä joksi olen muuttunut, niin tulen ylös, muuten jään tänne kunnes muutun joksikin toiseksi — Mutta voi kauheata", nyyhkytti Liisa, "kunpa he kurkistaisivat tänne! En jaksa enää istua täällä ypöksinäni!"

Näin vaikeroidessaan hän sattui katsahtamaan käsiinsä ja hämmästy suuresti huomattessaan, että oli tietämättään vetänyt kanin valkoisen hansikkaan käteensä. "Kuinka se on mahtunut minun käteeni?" hän ihmetteli.

"Varmaankin olen taas käynyt pieneksi." Hän nousi ylös ja astui pöydän luo mitatakseen kokoaan. Hän oli noin polven korkuinen ja kutistui yhä pienemmäksi ja pienemmäksi. Hän koetti arvata mikä siihen oli syynä ja huomasi viimein pitävänsä kanin viuhkaa kädessään. Hän pudotti sen maahan oikein kreivin aikaan, sillä kohta hän olisi ollut vain hyttysen kokoinen.

"Hädin tuskin pelastuin!" huudahti Liisa. Hän oli kovin pelästynyt, mutta samalla mielissään siitä, ettei ennättänyt kokonaan haihtua. "Nytpä riennän puutarhaan." Näin sanoen hän kiireesti juoksi ovelle, mutta voi surkeutta! Pieni ovi oli yhä lukossa, kulta-avain oli lasipöydällä kuten ennenkin ja lapsi rukka vielä entistään pahemmassa pulassa.

"Ah", hän huokasi, "mitä nyt teen? Minä en koskaan ole ollut näin pieni, en koskaan, koskaan. Voi minua raukkaa, minua raukkaa!"

Kun Liisa näin vaikeroi, hänen jalkansa äkkiä lipsahti, ja yks kaksi, läiskis — siinä hän oli korvia myöten suolaisessa vedessä. Ensin Liisa luuli pudonneensa mereen, mutta pian hän huomasi joutuneensa kyynellammikkoon, ja kynelet oli hän itse vuodattanut silloin kun oli kolmen metrin korkuinen.

"Voi kunpa en olisi itkenyt niin paljon!" huokasi Liisa uudessaan edestakaisin pääsemättä ylös. "Nyt minä kai siitä rangaistukseksi hukun omiin kyyneliini. Sepä olisi ihmeellistä, totta tosiaan. Mutta tänään kaikki onkin ihmeellistä."

Samassa hän kuuli vähän matkan päässä vedessä molskintaa. Hän ui lähemmäksi nähdäkseen mitä se oli. Ensin hän luuli näkevänsä valaskalan tai virtahevon, mutta sitten hän muisti kuinka pieni hän nyt itse oli ja keksi, että hirviö oli vain hiiri, joka oli pudonnut veteen kuten hänkin.

"Tokko maksaa vaivaa ryhtyä keskusteluun tuon kanssa?" tuumi Liisa. "Mutta enpä lainkaan kummastelisi jos se osaisi puhua. Kaikkihan on niin perin ihmeellistä tänään. Joka tapauksessa voin

koet-taa" Ja niin hän alkoi: "Oi hiiri, tiedättekö, miten pääsisin pois tästä lammikosta? Olen pulikoinut niin että olen ihan väsyksissä, oi hiiri!" (Liisasta oli viisainta käyttää tällaista puhuttelutapaa. Hän ei näet koskaan ennen ollut puhutellut hiirtä, mutta muisti lukeneensa veljensä latinan kieliopista: "Hiiri - hiiren - hiirelle - oi hiiri!") Hiiri loi häneen uteliaan silmäyksen ja näytti vilkuttavan toista pikkusilmäänsä, mutta ei virkannut mitään.

"Ehkä se ei ymmärräkään minun kieltäni", arveli Liisa. "Jospa koettaisin ranskaksi." Ja taas hän alkoi: "Oú est ma chatte?" Se oli näet ensimmäinen lause hänen ranskan kielen oppikirjassaan ja merkitsee suomeksi "missä kissani on?" Mutta tässäpä hiiri hypähti korkealle vedessä ja sen koko ruumis värisi pelosta. "Oi, pyydän anteeksi!" huudahti Liisa nopeasti, hän pelkäsi loukanneensa eläinraukan tunteita. "Unohdin aivan, että sinä et kärsi kissoja."

"En kärsi kissoja!" huudahti hiiri raivoissaan kimeällä äänellä. "Kärsisitkösinä kissoja, jos olisit minun sijassani?"

"Tuskinpa", virkkoi Liisa rauhoittavalla äänellä, "älä enää ole pahoillasi tästä. Mutta sinun pitäisi nähdä Mirri kissani. Luulen että mielistyisit kissoihin, kun vain sen näkisit. Se on sellainen herttainen kiltti kissa", jatkoi Liisa puoleksi itsekseen uiskennellessaan vitkalleen lammikossa, "ja se istuu niin sievästi kehräten tulen ääressä, nuolee kápäliään ja pesee naamaansa, ja se on niin sievä ja pehmainen pitää sylissä ja sellainen oivallinen hiirenpyytjä — ah, pyydän anteeksi!" huudahti Liisa taas, sillä tällä kertaa hiiri nosti joka karvansa pystyyn ja näytti kovin loukkaantuneelta. "Me emme enää koskaan keskustele siitä, jos se on sinusta vastenmielistä."

"Me, toden totta!" huudahti hiiri vavisten aina hännänpäähän asti. "Ikään kuin *minua* haluttaisi puhua mokomasta esineestä. Meidän perheemme on aina *vihannut* kissoja, noita rumia, halpamaisia, sivistymättömiä olentoja! Älä enää mainitse heidän nimeäänkään minun kuulleni!"

"En, en suinkaan!" sanoi Liisa ja koetti nopeasti vaihtaa puheenaihetta. "Pidätkö — pidätkö sinä ... koirista?" Hiiri ei vastannut sanaakaan, ja Liisa jatkoi kiireesti: "Lähellä meidän taloamme asuu sellainen pieni soma koira. Sinun pitäisi nähdä se. Pieni kirkassilmäinen rottakoira, tiedäthän, oi, sillä on sellaiset pitkät, kiharat ruskeat karvat! Ja se tuo kaikki esineet, jotka heität sen noudettavaksi, ja osaa istua ja pyytää ruokansa ja kaikenlaisia muuta — en muista puoliakaan sen tempuista, ja se on erään maanviljelijän oma, ja tiedätkö, hän sanoo, että se on niin hyödyllinen, se on monen sadan markan arvoinen. Hän sanoo, että se tappaa kaikki rotat ja — hiiri kulta!" huudahti Liisa suruissaan. "Taisin taas loukata sinua!"

Hiiri näet ui hänen luotaan niin nopeasti kuin suinkin saattoi ja pani koko lammikon liikehtimään.

Liisa kutsui sitä lempeästi takaisin. "Hiiri kulta! Palaa takaisin, ei hiiskuta enää kissoista eikä koirista sanaakaan, koska et pidä niistä."

Tämän kuullessaan hiiri kääntyi ja ui hitaasti takaisin. Sen kasvot olivat aivan kalpeat (vihasta, arveli Liisa) ja se lausui matalalla äänellä:

"Mennään tuonne rannalle, niin kerron sinulle tarinan, ja silloin ymmärrät, miksi minä vihaan kissoja ja koiria."

Ei kannattanutkaan enää vitkastella, sillä lammikko alkoi kihistä kaikenlaisia lintuja ja eläimiä, jotka olivat siihen pudonneet. Siinä oli sorsa, siinä dronttilintu, punainen papukaija ja kotka sekä monta muuta ihmeellistä elukkaa. Liisa etunenässä koko seurue ui rannalle.

Vaalikilpajuoksu

Olipa se todella hullunkurinen seurue, mikä nyt oli kertynyt rannalle. Lintujen höyhenet laahustivat maata, muiden eläinten karvat olivat takertuneet kiinni ruumiiseen. Kaikki olivat läpimärkiä, äreitä ja pahantuulisia.

Kaikkein ensimmäinen pulma oli tietysti, miten taas tulla kuivaksi. Tämän johdosta pidettiin neuvottelu, ja hetken kuluttua oli Liisa jo niin tutustunut tovereihinsa, että keskustelu sujui häneltä aivan luontevasti ja hänestä tuntui kuin hän koko elämänsä iän olisi ollut tuttu kaikkien kanssa. Niinpä hän joutui innokkaaseen väittelyyn papukaijan kanssa, joka lopulta suuttui ja käänsi hänelle selkänsä sanoen:

"Minä olen sinua vanhempi ja tiedän siis enemmän kuin sinä."

Mutta tähän ei Liisa myöntynyt, hän tahtoi tietää papukaijan iän, ja kun tämä ei suostunut sitä

ilmaisemaan, asia jäi ratkaisematta.

Viimein huudahti hiiri, joka näytti olevan seuran tärkein henkilö: "Istuutukaa kaikki tyynni ja kuunnelkaa tarkoin minua! Minä kyllä teidät pian kuivaan!"

Tämän kuultuaan kaikki istuivat suureen piiriin, hiiri keskelle. Liisa katseli hiirtä jännittyneenä, sillä hän tunsu vilustuvansa perin pohjin, ellei pian kuivuisi.

"Hm!" virkkoi hiiri arvokkaan näköisenä. "Oletteko kaikki valmiit? Nyt saatte kuulla kuivimman jutun, minkä tunnen. Hiljaa joka ainoa, sanon minä. Vilhelm Valloittaja, jonka vaatimuksia paavi suuresti suosi, sai pian puoluelaisia englantilaisista, jotka tarvitsivat johtajaa ja jotka siihen aikaan olivat varsin tottuneet anastuksiin ja valloituksiin. Edwin ja Morcar, Mercian ja Northumbrian kreivit —."

"Huh, huh!" haukotteli papukajaja väristen.

"Pyydän anteeksi", sanoi hiiri vimmastuen, mutta hyvin kohteliaasti, "sanoitteko jotain?"

"En suinkaan!" vastasi papukajaja nopeasti.

"Siltä kuului!" virkkoi hiiri. "Minä jatkan. Edvin ja Morcar, Mercian ja Northumbrian kreivit asettuivat hänen puolelleen, yksin Canterburyn arkkipiispakin Stigand, keksi sen!"

"Keksi minkä?" kysyi sorsa.

"Keksin *sen*", vastasi hiiri jotakuinkin äreästi. "Kyllä kai sinä tiedät mitä se merkitsee."

"Tiedän kyllä mitä *se* merkitsee, kun *minä* keksin jotain", arveli sorsa. "Se on tavallisesti mato tai sammakko. Mutta mitä arkkipiispa keksi?"

Hiiri ei ollut huomaavinaan tätä kysymystä, jatkoi vain nopeasti: "— keksi sen olevan parhaan keinon. Hän lähti siis Edgar Athelingin seurassa kohtaamaan Vilheliä tarjotakseen hänelle kruunun. Vilhelmin käytös oli ensin vaatimatonta, mutta hänen normanniensa hävyttömyys... Kuinka voit nyt, kultaseni?" lausui se kääntyen Liisan puoleen.

"Olen yhtä märkä kuin ennenkin?" vastasi Liisa alakuloisena. "Juttu ei näy minua ollenkaan kuivaavan."

"Siinä tapauksessa", virkkoi drontti nousten juhlallisesti ylös, "minä ehdotan, että kokous ajourneerataan, jotta voisimme viipymättä adopteerata energisemmät toimenpiteet."

"Puhu selvää kieltä!" sanoi kotka. "En ymmärrä puoliakaan pitkästä puheestasi, ja lyönpä veikkaa ettet itsekään ymmärrä koreita sanojasi!" Ja kotka nauroi salavihkaa painaen päänsä piiloon, jotkut toiset linnut tirskuivat ääneen.

"Aioin vain sanoa", virkkoi drontti loukkaantuneella äänellä, "että parhaiten kuivuisimme, jos panisimme toimeen vaalikilpajuoksun."

"Mitä on vaalikilpajuoksu?" kysyi Liisa, vaikkei juuri uteliaisuudesta, mutta drontti oli keskeyttänyt puheensa ikään kuin se olisi odottanut jonkun jotain kysyvän, eikä kukaan muu näyttänyt haluavan puhua.

"Niin", sanoi drontti, "paras selitys siihen on itse leikki." (Ja koska sinä pikku lukija ehkä jonakin talviltana mielelläsi koettaisit tätä leikkiä, kerron sinulle miten drontti järjesti leikin.)

Ensin se veti kilpajuoksuradaksi jonkinmoisen ympyrän (muoto ei ole niin tärkeä, arveli se), ja sitten koko seurue asettui sinne tänne pitkin rataa. Ei kukaan laskenut "yks kaks kolme", jokainen alkoi juosta milloin mieli ja lakkasi juoksemassa kun ei enää viitsinyt. Ei ollut siis helppo tietää, milloin kilpajuoksu päättyi. Mutta juostuaan noin puolen tunnin ajan kaikki olivat aivan kuivat, ja silloin drontti yhtäkkiä huusi: "Kilpajuoksu on päättynyt!" Kaikki hyökkäsivät nyt hänen ympärilleen hengästyneinä huutaen: "Kuka voitti?"

Drontin täytyi ensin kauan aikaa miettiä, ennen kuin saattoi vastata tähän kysymykseen, ja kauan aikaa se seisoi sormi otsalla. Muut odottivat sillä aikaa hiljaa ja ääneti. Viimein drontti lausui:

"Jokainen on voittanut, ja kaikkien täytyy saada palkinto!"

"Mutta kuka jakaa palkinnot?" huusivat kaikki yhteen ääneen.

"Kukako, no tietysti hän", lausui drontti ja viittasi sormellaan Liisaan. Koko seurue piiritti nyt Liisan huutaen ja meluten:

"Palkinnot! Palkinnot!"

Liisa raukka ei tietänyt mitä tehdä. Tuskissaan hän pisti kätensä taskuun ja löysi laatikollisen sokerileipiä. Hyväksi onneksi ne olivat säilyneet suolavedeltä. Hän jakoi nämä palkintonsa ja niitä riitti juuri yksi jokaiselle.

"Mutta täytyyhän hänen itsensäkin saada palkinto", virkkoi hiiri.

"Tietävästi", lausui drontti juhlallisesti. "Mitä sinulla vielä on taskussasi?" se jatkoi Liisan puoleen kääntyen.

"Vain sormustin", vastasi Liisa alakuloisena.

"Ojenna se minulle", käski drontti.

Kaikki piirittivät taas Liisan, ja drontti ojensi hänelle juhlallisesti sormustimen lausuen: "Me pyydämme teitä hyväntahtoisesti vastaanottamaan tämän hienon sormustimen." Kun se oli lopettanut lyhyen puheensa, kaikki hajaantuivat.

Liisasta tämä tuntui hassunkuriselta, mutta kun kaikki näyttivät niin totisilta, ei hänkään uskaltanut nauraa. Ja kun ei keksinyt mitään sopivaa sanottavaa hän otti sormustimen niaten niin syvään kuin suinkin osasi.

Sitten eläimet alkoivat syödä sokerileipiään ja pitivät vallan kauheata elämää. Suuret linnut valittivat että sokerileipä oli niin pieni, etteivät he ennättäneet saada siitä makuakaan, pienemmät taas saivat leivoksensa väärään kurkkuun, niin että heitä täytyi lyödä selkään. Vihdoin oli jokainen syönyt omansa, ja nyt he istuivat taas piiriin pyytäen hiirtä kertomaan heille vielä jotain.

"Sinähän lupasit kertoa minulle tarinasi ja mistä syystä ki... ja ko... ovat sinun vihollisiasi", kuiskasi Liisa arasti, peläten taas loukkaavansa hiirtä.

"Oh, mitäpä minun tarinastani", huokaisi hiiri, "sillä ei ole päätä eikä häntää. Se on niin pitkä ja surullinen."

"Häntä sillä ainakin on", virkkoi Liisa ja katseli ihmetellen hiiren pitkää häntää. Ja koko ajan kun hiiri jutteli tarinaansa Liisa katseli sen kiemuraista häntää, niin että tarinasta tuli tämänmuotoinen:

Kujalla hiiri kohtasi Murren.
Murrepa haastoi
 hammasta
 purren: "Käypäs
 nyt käräjiin myö-
 tä. Mua veruk-
 keella et syötä!
Saat lakitupaan
 nyt tulla.
 Sua vastaan
 syytös on mulla.
 Näes, tänään
 ei todellakaan
 ole mulla nyt
 muuta työtä."
Virkkoi hiiri: "Tuolla kurin,
 herra kulta,
 aivan nurin,
 tuomaria,
 lautakuntaa
 vailla, asia
 käydä vois,"
 "Minä tuomari,
 minäpä lauta-
 mies!" heti
 vanha
 Murre
 mutkan
 ties.
 "Minä
 päätän

kyll'
itse ja
säädän
sun päi-
viltä
pois!"

"Sinä et kuuntele", sanoi hiiri ankarasti Liisalle. "Mitä sinä mietit?"

"Anteeksi", vastasi Liisa nöyrästi, "sinä olet nyt luullakseni ennättänyt viidenteen koukeroon."

"Pässi!" huudahti hiiri äkäisesti.

"Missä, oi missä näet pässin?" kysyi Liisa iloissaan luullen saavansa nähdä isänsä tallipässin.

"Itse olet pässi!" torui hiiri, nousi ylös ja lähti pois. "Sinä suututat minua lörpötyksilläsi."

"En minä pahaa tarkoittanut", puolustautui Liisa rukka. "Mutta sinä olet niin kovin herkkätunteinen."

Hiiri vain murahti vastaukseksi.

"Hiiri kulta, tule takaisin kertomaan tarinasi loppuun", rukoili Liisa. Ja kaikki muut huusivat yhteen ääneen: "Tule, tule hiiri kulta!" Mutta hiiri pudisti vain päätään kiihkeästi ja astui yhä kiivaammin.

"Mikä vahinko, ettei hän jäänyt!" huokasi papukaija, kun hiiri oli kadonnut näkymättömiin; ja muuan vanha äyriäinen käytti tilaisuutta neuvoakseen tytärtään: "Kultaseni! Opi tästä, ettet koskaan anna pahalle sisulle valtaa!"

"Suu kiinni, äiti!" tiuskasi pikku äyriäinen nenäkkäästi. "Sinun neuvosi voisivat saattaa osterinkin suunniltaan."

"Toivoisinpa, että Mirri olisi täällä", virkkoi Liisa ääneen puhuttelematta ketään erityisesti. "Kyllä se toisi hiiren takaisin."

"Sallikaa minun kysyä, kuka on Mirri?" sanoi papukaija.

Liisa, joka aina oli valmis kertomaan lemmikistään, vastasi nopeasti:

"Mirri on meidän kissamme. Ja te ette usko, kuinka mainio hiirenpyydystäjä se on. Ja näkisittepä, kuinka se pyytää lintuja. Yks kaks se sieppaa linnun kiinni ihan ensi näkemällä."

Nämä sanat saivat aikaan merkillisen hämmingin seurueessa. Muutamat linnut katosivat silmänräpäyksessä. Muuan vanha rastas kääriytyi siipiinsä huolellisesti huomauttaen: "Minun täytyy todellakin rientää kotiin; yöilma ei ole hyvä kaulalleni." Ja kanarialintu piipitti vavisten poikasilleen: "Tulkaa pois, lapsikullat! Joutukaa kiireesti vuoteisiinne." Niin jokainen lähti pois mikä minkin tekosyyn varjossa, ja Liisa oli tuossa tuokiossa yöpöyksin.

"Kuka käski minun puhua Mirristä?" lausui hän suruissaan. "Ei kukaan täällä alhaalla näytä sitä rakastavan, ja kuitenkin tiedän, että se on paras kissa mikä ikinä on maailmassa elänyt. Oi, Mirri kultaseni! Näenköhän enää koskaan sinua?" Ja tätä ajatellessaan Liisa rukka purskahti itkuun, sillä hän oli sängen alakuloinen ja hylätty. Mutta kotvasen kuluttua hän kuuli pientä jalkain kopsetta kaukaa. Hän katseli sinne uteliaana, puolittain toivoen, että hiiri olisi muuttanut mielensä ja palaisi lopettamaan tarinansa.

Kanin kodissa

Tulija olikin valkoinen kani, joka hitaasti tipsutti takaisin, katsellen joka askelella hätäisesti ympärilleen, ikään kuin jotain etsien. Liisa kuuli sen mutisevan itsekseen: "Herttuatar! Herttuatar! Oi, kypäläparkojani! Oi, turkkiani ja poskipartaani! Hän teloittaa minut, niin totta kuin tässä seison. Minne kummaan olen ne hävittänyt?"

Liisa arvasi heti, että se haki viuhkaansa ja valkoisia hansikkaitaan. Ja koska hän oli hyväsydäminen tyttö, hän alkoi etsiä niitä, mutta turhaan, niitä ei näkynyt missään. Hänen uimaretkensä oli muuttanut koko paikan, suuri eteinen, lasipöytä ja pieni ovi — kaikki oli tipo tiessään.

Kani äkkäsi pian Liisan, ja nähdessään hänen hakevan hän huusi äkäisellä äänellä:

"Mitä sinä täällä teet, Anna-Maija? Juokse heti paikalla kotiin hakemaan minulle viuhka ja hansikkaani! Laittaudu sukkelasti matkaan." Ja Liisa pelästyi niin, että heti paikalla juoksi sinne päin minne kani näytti, sen enempi selittämättä kuka hän oikeastaan oli.

"Hän luulee minua sisäköksi", arveli hän itsekseen juostessaan. "Kylläpä hän hämmästyy huomattessaan, kuka minä oikeastaan olen. Mutta joka tapauksessa tuon hänelle viuhkan ja hansikkaat — nimittäin jos ne löydän." Näin puhuen hän joutui pienelle sievälle talolle, jonka ovella oli kiiltävä metallilevy ja siinä nimi V. ani. Hän astui sisään koputtamatta ja harppasi portaita ylös peläten kovasti, että oikea Anna-Maija tulee häntä vastaan ja ajaa hänet pois ennen kuin hän löytää viuhkan ja hansikkaat.

"Onpa hullunkurista", mietti Liisa, "käydä kanin asioista. Luultavasti ensi kerralla Mirri lähettää minut asioille."

Ja hän alkoi kuvitella, miten hänelle kotona sanottiin:

"Liisa neiti. Tulkaa heti sisään, ja pukeutukaa kävelyretkelle. — Tuossa tuokiossa, Mari kulta. Minun täytyy vain ensiksi vartioida tätä hiirenreikää, kunnes Mirri palaa, ettei hiiri pääse pujahtamaan ulos. — Pelkään vain, ettei Mirri saisi jäädä taloon, jos se alkaisi näin komentaa ihmisiä."

Näin miettiessään hän joutui pieneen siistiin huoneeseen, jossa oli pöytä ikkunan luona ja siinä, kuten hän oli toivonutkin, viuhka sekä kolme paria valkoisia kiiltohansikkaita. Hän otti viuhkan ja parin hansikkaita ja oli jo pois lähdössä kun huomasi äkkiä pienen pullon peilipöydällä. Tällä kertaa pullossa ei ollut kehotusta: "Juo minut", mutta siitä huolimatta Liisa nosti pullon huulilleen arvellessaan että "aina tapahtuu jotain kummallista, kun syön tai juon jotain, siksipä koetan mitä tämä pullo sisältää. Toivottavasti se tekee minut taas suuremmaksi, sillä olen totta tosiaan kyllästynyt olemaan tällainen pieni hassu olento."

Niinpä tapahtuikin ja nopeammin kuin hän oli luullut. Tuskin hän oli tyhjentänyt puolet pullon sisältöä, kun tunsi päänsä kolahtavan kattoon ja olisi tahtanut vielä niskansa ellei olisi nopeasti kumartunut. Hän laski kiireesti pullon paikoilleen arvellessaan: "Jo riittää — toivottavasti en enää kasva — enhän mahdu ovesta uloskaan — minun ei olisi pitänyt juoda niin paljon."

Voi kauheata! Katumus oli liian myöhäistä. Hän kasvoi kasvamistaan, ja pian hänen täytyi laskeutua polvilleen lattialle. Seuraavassa silmänräpäyksessä ei sekään riittänyt, vaan hänen täytyi heittäytyä pitkälleen, toinen kyynänpää ovea vasten, toinen käsivarsi pää yllä kierrettynä. Ja yhä vain hän kasvoi ja kasvoi; nyt ei muu neuvoksi kuin ojentaa toinen käsi ulos ikkunasta ja pistää toinen jalka uuniin.

"Kävi miten kävi, muuta en enää taida. Mikä minusta nyt tulee!" tuumi Liisa.

Onneksi oli taikapullon voima jo tehnyt tehtävänsä eikä Liisa enää kasvanut. Mutta hänen tilansa oli kovin hankala. Ja koska hänellä ei ollut mitään toiveita päästä ulos huoneesta, ei ollut lainkaan kumma, jos hän vaikeroi.

"Kotona oli paljon hauskempi, siellä en yhtä mittaa vuoroin kasva, vuoroin kutistu, siellä ei minua komenna kani eikä hiiret. Melkeinpä toivoisin, etten koskaan olisi astunut alas kaninreikään — vaikka — vaikka — kyllä tämä tällainen elämä sittenkin on hullunkurista. Mitähän minulle oikeastaan on tapahtunut! Ennen aina kun luin satuja, arvelin että sellaista ei milloinkaan tapahdu, ja nyt elän itse keskellä satumaaailmaa. Tästä pitäisi kirjoittaa kirja, kyllä kannattaisi. Ja kun minä kasvan isoksi, kirjoitan itse — mutta nythän minä olenkin iso", jatkoi hän suruissaan, "ja sitä paitsi eihän *tässä* ole tilaakaan kasvaa isommaksi."

"Mutta enkö sitten koskaan tule vanhemmaksi kuin nyt olen? Olisihan se pieni lohdutus, etten koskaan tulisi vanhaksi vaimoksi — mutta — silloinhan minun aina täytyisi lukea läksyjä! Oi, oi, se olisi aivan liian ikävää."

"Voi sinä hassu Liisa", hän toruskeli itseään. "Kuinka sinä voisit täällä lukea läksyjä? Kaikkea vielä, täällä on tuskin tilaa itsellesi, miten sitten kaikille koulukirjoillesi."

Ja niin hän puhelemistaan puheli itsekseen, ikään kuin olisi ollut kaksi eri henkilöä keskustelemassa. Mutta jonkin minuutin kuluttua hän kuuli ääntä ulkopuolelta ja jäi sitä kuuntelemaan.

"Anna-Maija! Anna-Maija!" puhui ääni. "Tuo heti paikalla hansikkaani!" ja samalla kuului portailta pikku jalkain kopsetta. Liisa arvasi kanin olevan tulossa häntä hakemaan, ja hän vapisi niin että koko talo tärisi. Hän nohti aivan, ettei hänellä ollut mitään syytä pelkoon, olihan hän ainakin tuhat kertaa kania isompi. Nyt oli kani ovella ja koetti sitä avata, mutta se oli turha yritys, sillä ovi avautui sisäänpäin ja Liisan kyynänpää painoi sitä. Liisa kuuli sen itsekseen mutisevan: "Minäpä kierrän ja

menen ikkunasta sisään."

"Koetas vain!" tuumi Liisa. Hän odotti hetkisen kunnes arveli kanin olevan aivan ikkunan alla, sitten hän yhtäkkiä ojensi kätensä ulos ja tavoitti ilmaa. Hän ei saanut kiinni mistään, mutta kuuli heikon huudahduksen ja kolinaa, ikään kuin joku olisi pudonnut, sekä lasinsirpaleiden helinää. Tästä hän arvasi, että kani luultavasti oli pudonnut kurkkulavaan tai johonkin muuhun sellaiseen.

Sitten kuului äreä ääni - kanin ääni.

"Pekka! Pekka! Missä sinä olet?" Ja siihen vastasi toinen ääni, jonkalaista Liisa ei koskaan ennen ollut kuullut: "Missäkö mie oun? Teällähän mie oun? Kurkun istutuksessa, armollinen herra."

"Kurkun istutuksessa, todellakin!" vastasi kani äkäisesti. "Tule heti paikalla auttamaan minua pois täältä." Nyt kuului uudelleen lasinsirpaleiden helinää.

"Sanohan minulle, Pekka, mitä tuolla ikkunassa on?"

"He, armollinen herra, kashän tuo näkky olevan!"

"Käsikö, sinä aasi! Missä olet nähnyt noin ison käden? Sehän täyttää koko ikkunan."

"Niinpä niinkin, armollinen herra, mutta käs se sittennii on ja kätenä se pysyy."

"Olkoon mikä on, mutta sillä ei ole mitään tekemistä siellä; mene ja toimita se pois."

Hetken aikaa oli aivan hiljaista, ja Liisa kuuli vain heidän silloin tällöin kuiskailevan: "He, armollinen herra, en mie siihen ruppee, en totta maar."

"Tee niin kuin minä käsken, senkin pelkuri." Viimein Liisa taas ojensi kätensä alas ja tavoitti uudelleen ilmaa. Tällä kertaa kuului kaksi kimeää huudahdusta ja vielä enemmän särkyvän lasin helinää. "Mitenkähän monta kurkkulavaa siellä oikeastaan on!" ihmetteli Liisa. "Olenpa utelias näkemään mitä nyt seuraa. Ehkä he vetävät minut ulos ikkunasta. Niin — kunpahan vain jaksaisivat. Minua ei toden totta haluta olla täällä kauemmin."

Hän odotti kotvan aikaa kuulematta mitään. Vihdoin kuului rattaanpyöräin rätinää ja monen eri äänen surinaa. Kaikki puhuivat yhtäkaa, Liisa erotti sanat: "Missä on toiset tikapuut? Minunhan piti tuoda vain yhdet: Villellä on toiset. Ville, tuo ne tänne, nulikka! Pystyttäkää ne tuota nurkkaa vasten. Ei — ne täytyy ensin sitoa kiinni toisiinsa — eivät ne ulotu puolimatkaankaan. — Oh! kyllä ne ulottuvat; älä ole niin perinpohjainen. — Hei, Ville, kas tässä, tartu nuoraan! Kestääkö katto? — Varo tuota irtonaista kattokiveä — voi, nyt hän putoaa alas. Päät pois!" (Kauheata kolinaa.) — "Kuka sen teki? Luultavasti Ville. — Kuka astuu alas savutorveen? — En minä ainakaan. — Sinä kai menet! — Enpä niinkään; en totta maar. — Ville voi mennä. Kuules. Ville! Herra käskee sinun mennä alas savutorveen."

"Vai niin, että Ville muka pyrkii alas savutorven kautta", puheli Liisa itsekseen.

"Näyttää siltä kuin Ville saisi toimittaa kaikki. Enpä totta tosiaan mistään hinnasta tahtoisii olla Villen asemassa. Uuni on kyllä hyvin ahdas, mutta voinhan minä vähän potkaista jalallani."

Hän veti jalkansa uunista niin paljon ulospäin kuin mahdollista ja odotti, kunnes kuuli pikku elukan (hän ei saattanut arvata mikä se oli) ryömivän ja kaapivan uunissa. Kun se oli aivan hänen yläpuolellaan, hän arveli: "Siinä on Ville", ja potkaisi aika tavalla. Odotti sitten, mitä seurasi.

Ensin kaikki huusivat yhteen ääneen: "Siinä lentää Ville!" Sitten kanin ääni yksin: "Ottakaa vastaan hänet, te siellä aidan luona!" Sitten hiljaisuutta ja taas sekavaa puheenhyminiä. "Pidelkää hänen päätään. Vähän viiniä. Älkää tukehdukkako häntä. Kuinka on laitasi, veli veikkonen? Mitä sinulle tapahtui? Kerro meille kaikki!"

Vihdoin kuului heikko vikisevä ääni, "Villen ääni", arvasi Liisa. "Enpä oikein itsekään tiedä. Ei enää viiniä, kiitos vain. Minä voin nyt paremmin — mutta olen vielä aivan liian kiihtynyt voidakseni kertoa teille mitään. En tiedä mitä se oli, mutta jotain merkillistä nousee ylös minua kohti ja minä ponnahtan ilmaan kuin raketti."

"Aivan niin teitkin, ukko raiska", sanoivat toiset.

"Meidän täytyy polttaa talo poroksi", kuului kani sanovan. Ja Liisa huusi niin kovaa kuin ikänensä jaksoi: "Jos sen teette, ärsytän Mirrin kimppuunne."

Silmänräpäyksessä seurasi kuolemanhiljaisuus ja Liisa ihmetteli itsekseen: "Mihin he nyt ryhtyvät. Jos heillä olisi hitustakaan järkeä, niin he purkaisivat katon." Minuutin tai parin kuluttua alkoi taas kuulua liikettä ja Liisa kuuli kanin sanovan: "Yksi kärryllinen riittää kyllä aluksi."

"Kärryllinen mitä?" ajatteli Liisa. Mutta hänen ei tarvinnut kauan arvailla, sillä seuraavassa silmänräpäyksessä rätisi piikivikuuro ikkunasta sisään, muutamia kiviä sattui hänen naamaansa. "Kyllä minä tämän lopetan", hän arveli ja huusi: "Parasta kun jätätte tuon tekemättä!" Sitä seurasi syvä hiljaisuus.

Liisa huomasi pian suureksi kummakseen, että piikivet lattialla muuttuivat pieniksi leivoksiksi. Sukkela tuuma juolahti hänen mie-leensä. "Jos minä syön yhden näistä leivoksista, muuttuu kokoni varmaankin jollain lailla, ja koska minun on mahdotonta kasvaa enää suuremmaksi, minun täytyy tietysti kutistua."

Hän nielaisi siis yhden leivoksen ja huomasi ilokseen kutistuvansa. Heti kun hän oli kyllin pieni mahtuakseen ovesta hän juoksi ulos talosta ja näki joukon pikku eläimiä ja lintuja, jotka odottivat ulkopuolella. Kaksi pientä marsua tuki Villeä, pientä sisilisko raukkaa, juottaen hänelle tuon tuostakin jotain pullosta. Samassa silmänräpäyksessä kun Liisa ilmestyi, hyökkäsivät kaikki hänen kimppuunsa, mutta hän riensi pakoon niin nopeasti kuin ikinä jaksoi. Hetkisen kuluttua hän oli yksin tiheässä metsikössä.

"Ensi työkseni koetan päästä entiseen kokooni taas", arveli Liisa harhaillessaan metsikössä, "ja sitten koetan löytää tien tuohon ihanaan puutarhaan. Eiköhän se liene viisain tuuma?"

Se tuntui todella mainiolta tuumalta ja oli varsin yksinkertaisesti ja sukkelasti suunniteltu, pahin juttu siinä oli vain se, ettei hänellä ollut pienintäkään aavistusta miten ajaa asia perille. Kulkiessaan siinä nyt hädissään puiden seassa hän äkkiä kuuli kimeää haukkumista aivan päänsä päältä.

Hän katsahti ylös ja näki äärettömän suuren koiranpennun, joka tuijotti häneen isoilla pyöreillä silmillään koettaen arasti koskettaa häntä kypälällään. "Pieni raukka", lausui Liisa hyväilevällä äänellä ja koetti viheltää sille. Mutta samalla hän kovasti pelkäsi, että se olisi nälissään, jolloin se yks kaks saattaisi nielaista hänet suuhunsa, hyväilystä sen enempää piittaamatta.

Tuskin itsekään tietäen mitä teki hän otti maasta pienen oksan ja osoitti sitä koiralle. Tästä penikka niin ilostui, että samassa hypähti korkealle ilmaan kaikilla neljällä jalalla, iloisesti haukkuen, hyökkäsi kiinni oksaan ja ravisti sitä pahanpäiväisesti. Liisa vetäytyi sitä piiloon suuren takiaisen alle, ja nyt alkoi hippasilla olo. Kun Liisa juoksi toiselle puolelle, hyökkäsi pentu taas oksaan kiinni ja teki kiireessään kuperkeikan. Liisasta tuntui kuin hän olisi leikkinyt hevosen kanssa ja hän pelkäsi joka hetki pennun polkevan hänet kuoliaaksi; hän kiersi yhtä mittaa takiaista ja pentu koetti iskeä oksaan, se juoksi askelen eteen- toisen taaksepäin ja haukkui koko ajan vimmatusti. Viimein se heittäytyi läähättäen maahan, kieli suusta ulkona ja suuret silmät puoliummessa.

Liisasta tämä tilaisuus näytti sopivalta pakoretkeen. Hän lähti kiireesti juoksemaan ja juoksi juoksemistaan, kunnes oli niin väsynyt, että tuskin jaksoi hengittää. Pennun haukunna kaikui aivan heikosti kaukaisuudesta.

"Oli se sentään kovin sievä pieni pentu!" arveli Liisa, ja nojautui voikukkaa vasten levähtääkseen. "Olisin mielelläni opettanut sille temppuja", hän jatkoi löyhytellen voikukan lehdellä, "Jos vain olisin ollut kyllin iso. Voi hyvänen aika! Olinhan aivan unohtaa, että minun täytyy ruveta taas kasvamaan. Odotapas — mitä ihmeellisiä keinoja siihen käyttäisin. Arvattavasti minun tulee syödä tai juoda jotain; mutta mitä — kas siinä pulma juuri onkin."

Niin — siinä pulma olikin. Liisa katseli turhaan oikealle, katseli vasemmalle, nähdäkseen oliko kukkasten ja ruohonkorsien seassa jotakin, joka tällaisessa tapauksessa kelpaisi syötäväksi tai juotavaksi. Lähellä häntä kasvoi iso tatti, juuri hänen korkuisensa, ja kun Liisa oli tarkastellut sitä alapuolelta, takaa ja kumpaiseltakin sivulta, juolahti hänen mieleensä tarkastaa yläpuoleltakin.

Hän kohosi siis varpailleen ja kurkisti sienen reunan yli ja mitä näkikään — suuren vihertävän kaalimadon, joka istui sienen päällä käsivarret ristissä tynnosti polttaen pitkää piippua, välittämättä rahtuakaan Liisasta tai muusta maailmasta.

Kaalimato antaa hyvän neuvon

Kaalimato ja Liisa katselivat toisiaan hetken aikaa sanaakaan sanomatta. Vihdoin kaalimato otti piipun suustaan ja puhutteli Liisaa unisella pitkäveteisellä äänellä:

"Kuka sinä olet?" se sanoi.

Tämä ei ollut juuri hauska alku keskustelulle. Liisa vastasi hiukan arasti: "Minä — minä en oikein

tiedä nyt juuri — taikka oikeastaan minä tiedän kuka olin tänä aamuna kun nousin ylös, mutta luulen että sen jälkeen olen useita kertoja vaihtunut."

"Mitä sillä tarkoitat?" virkkoi kaalimato ankarasti. "Selitä tarkemmin."

"Minä pelkään, hyvä herra, etten itse voi tätä tarkemmin selittää", sanoi Liisa, "koska en ole minä, ymmärrätekö?"

"En ymmärrä", sanoi kaalimato.

"Pelkään etten voi tätä sen paremmin selittää", vastasi Liisa hyvin kohteliaasti, "sillä enpä edes itsekkään voi tätä ymmärtää, sitä joutuu näet aivan ymmälle, kun monta kertaa päivässä muuttaa kokoaan."

"Vielä mitä!" sanoi kaalimato.

"Ehkä te ette ole tätä vielä kokenut", sanoi Liisa, "mutta annapas olla, kun jonakin päivänä muututte koteloksi ja sitten perhoseksi, eiköhän silloin tuntunut vähän hullunkuriselta, vai mitä?"

"Ei ollenkaan", vastasi kaalimato.

"Teidän tunteenne ovat luultavasti erilaiset kuin minun", sanoi Liisa, "sen vaan tiedän, että minusta se tuntuisi kovin hassulta."

"Sinusta", hymähti kaalimato ylenkatseellisesti. "Mikä sinä sitten olet?"

Ja näin oli taas jouduttu siihen, mistä oli lähdetty. Liisa oli vähän harmissaan kaalimadon perin lyhyistä huomautuksista; hän suoristi selkensä ja sanoi hyvin juhlallisesti:

"Minun mielestäni te voisitte ensin kertoa minulle, kuka te olette?"

"Miksi?"

Siinä oli taas vaikea kysymys, ja koska Liisa ei keksinyt siihen mitään sopivaa vastausta ja kaalimato kaikesta päättäen tuntui olevan pahalla tuulella, hän lähti pois.

"Tule takaisin!" huusi kaalimato hänen jälkeensä. "Minulla on tärkeitä sanottavaa."

Tämä kuului varsin lupaavalta. Liisa kääntyi ja palasi sienien luo.

"Hillitse mielesi", sanoi kaalimato.

"Siinäkö kaikki?" kysyi Liisa nielaisten suuttumuksensa niin hyvin kuin taisi.

"Ei", vastasi kaalimato.

Liisa arveli, että hän yhtä hyvin saattoi odottaa, koskei hänellä ollut muutakaan tekemistä. Saattoihan kaalimato lausua jotain, mitä kannatti kuulla. Hetken aikaa kaalimato puhalteli savuja sanaakaan sanomatta. Viimein se otti piipun suustaan ja sanoi: "Vai niin, sinä arvelet vaihtuneesi toiseksi, niinkö?"

"Pelkään, hyvä herra, että niin on", sanoi Liisa. "Minä en voi muistaa asioita niin kuin ennen — ja sitä paitsi muutan kokoa joka kymmenes minuutti."

"Mitä asioita et voi muistaa?" sanoi kaalimato.

"Olen esimerkiksi koettanut lausua: 'Sua lähde kaunis katselen', mutta se menee päin männikköä", vastasi Liisa sangen surullisella äänellä.

"Lausu", sanoi kaalimato, "Kuules nyt, Pappa Kanttarelli".

Liisa pani kätensä ristiin ja alkoi:

"Kuules nyt, Pappa Kanttarelli", sanoi poika, "kun et ole enää lapsi niin mene jo sänkyyn ja rauhassa kelli — päällään ei seisoksi harmaahapsi."

Pappa vastasi: "Nuorena ennen pelkäsin aivojen kärsivän siitä, mutta sen opin vuosien mennen: eihän minulla ollut niitä."

"Olet vanha", muorikin väitti näin, "ja lihava myös kuin kaljapönttö;

kuperkeikan silti teit taaksepäin
— mistähän johtui teko niin hönttö?"

"Nuorena ennen", kertoi Pappa,
"voitelin voiteella selkäpiini;
sitä kuluikin muutama kappa,
vaan nyt on oloni notkea, fiini."

"Olet vanha ja leukasi lonksuvat,
ja silti syöt paistista lihat ja luut,
niin että rustot vain ronksuvat...
miten teet sen toisin kuin ukot muut?"

Sanoi Pappa: "Nuorena vaimoineni
kiistelin mitä on oikein ja väärin,
siihen päivässä tunteja meni,
vaan leukoihin voimaa sain ylen määrin."

"Olet vanha, ja tikkuunkin tulen sait,
kun kerran sitä raapaisit vain",
sanoi poika, "ja minä kolmesti kait
sitä joka kerran raapia sain."

"Ota opiksi, poikani, jos on halu",
sanoi Pappa, "ja höpinä riittää jo.
Tulitikkukaan ei ole leikkikalua,
sekin vaatii taitoa — uskotko?"

Mukaillut
Panu Pekkanen

"Se ei ollut aivan oikein", sanoi kaalimato.

"Ei aivan oikein, niin minustakin tuntuu", myönsi Liisa arasti. "Monta sanaa on vaihtunut."

"Se on alusta loppuun aivan hassusti", sanoi kaalimato päättäväisesti, ja nyt seurasi lyhyt äänettämyys.

Sitten kaalimato aloitti uudelleen keskustelun kysymällä:

"Miten pitkä tahtoisit olla?"

"Oi, en minä pituudesta niin paljon välitä", vastasi Liisa nopeasti, "minusta on vain ikävä yhtä mittaa muuttua, kai arvaatte."

"En lainkaan", sanoi kaalimato.

Liisa ei vastannut mitään. Ei ikimaailmassa kukaan ollut vastustanut häntä noin lakkaamatta. Hän alkoi loukkaantua.

"Oletko nyt tyytyväinen?" kysyi kaalimato.

"Tahtoisin olla vähän isompi, herra kaalimato, jos suvaitsette", sanoi Liisa. "On aivan liian hassua olla sormen pituinen."

"Minusta se päinvastoin on varsin sopiva koko", tiuskasi kaalimato ja kohosi pystyyn. (Se oli juuri sormen korkuinen).

"Mutta minä en ole siihen tottunut", vaikeroi Liisa raukka surkealla äänellä. Itsekseen hän ajatteli: "Ihmeellisiä nämä eläimet, loukkaantuvat vähemmästäkin."

"Kyllä siihen vielä aikaa myöten totut", sanoi kaalimato, pisti piipun suuhunsa ja alkoi taas sauhuttaa.

Tällä kertaa Liisa odotti kärsivällisesti kunnes se taas suvaitsi ruveta puhumaan. Kahden tai kolmen minuutin kuluttua kaalimato otti piipun suustaan, pudisti itseään ja haukotteli muutaman kerran. Sitten se kömpi alas sieneltä ja ryömi tiehensä läpi ruohikon huomauttaen ohimennen: "Toinen puoli tekee sinut suuremmaksi, toinen puoli pienemmäksi."

"Minkä toinen puoli? Minkä toinen puoli?" ajatteli Liisa itsekseen.

"Sienen", sanoi kaalimato, aivan kuin se olisi kuullut Liisan ajatuksen, ja samassa se katosi.

Liisa tuijotti hetken aikaa miettiväisenä sieneen koettaen arvata, missäpäin sen molemmat sivut olivat; mutta kun sieni oli aivan pyöreä, ei asia ollut niinkään helposti ratkaistu. Viimein hän kiersi molemmat käsivartensa sen ympäri niin pitkälle kuin yletti ja mursi palasen sienestä kumpaisellakin kädellä.

"Mutta mikä nyt on oikea?" mietti hän ja nakersi koetteeksi pikkuisen oikean käden palasta. Samassa tuokiossa hän tunsu leuassaan kovan iskun, se oli kolahtanut hänen jalkaansa vastaan.

Hän pelästyi kovin tästä äkillisestä muutoksesta, mutta eipä ollut aikaa siekailuun, sillä hän tunsu supistuvansa aika kyytiä. Kiireesti hän siis haukkasi toisesta palasesta. Hänen leukansa oli pusertunut niin lähelle jalkaa, että hän töin tuskin saattoi avata suunsa; vihdoinkin viimein hänen kuitenkin onnistui nielaista suupala vasemman käden kappaleesta.

"Ah, vihdoinkin on pääni vapaa!" huudahti Liisa riemuissaan, mutta eipä sitä riemua kauan kestänyt, sillä kauhukseen hän huomasi olkapäänsä olevan näkymättömissä. Katsoessaan alas hän ei nähnyt muuta kuin suunnattoman pitkän kaulan, joka kohosi kuin korsi viheriän lehtimeren syvyydestä.

"Mitähän kaikki tämä viheriä on?" ihmetteli Liisa. "Ja minne ovat olkapääni joutuneet? Ja voi, käsi raukkani, minkä vuoksi en ollenkaan näe teitä?" Hän koetti näin puhellessaan liikutella niitä, mutta siitä ei ollut muuta seurausta kuin että viheriät lehdet jossain kaukana värisivät vienosti.

Koska hänen ei onnistunut kohottaa käsiään pään yli, koetti hän taivuttaa päätänsä käsiä kohti. Suureksi ilokseen hän huomasi kaulansa vääntyvän mukavasti joka suuntaan aivan kuin käärme. Hän oli juuri taivuttanut sen taiteelliseen kierteeseen ja oli sukeltamaisillaan lehtimereen, jonka puiden latvat muodostivat, kun yhtäkkiä kuului kovaa suhinaa. Hän hypähti pelästyen taaksepäin, suuri kyyhkynen lensi vasten hänen naamaansa ja löi häntä rajusti siivillään.

"Käärme!" räähkyi kyyhkynen.

"Minä en ole käärme!" sanoi Liisa loukkaantuneena. "Jätä minut rauhaan."

"Käärme, sanon minä!" toisti kyyhkynen. Tällä kertaa sen ääni sentään oli lempeämpi ja se jatkoi vaikeroiden:

"Minä koetan kaikkia keinoja, mutta ei mikään auta."

"Minulla ei ole aavistustakaan siitä, mitä sinä tarkoitat", sanoi Liisa.

"Minä olen etsinyt puunjuuret, etsinyt rannat ja etsinyt pensaikat yltä yleensä", puheli kyyhkynen kuulematta Liisan huomautusta; "Mutta nuo käärmeet! Ei mikään estä niitä."

Liisa joutui yhä enemmän ymmälle, mutta päätti odottaa ääneti kunnes kyyhkynen oli lopettanut puheensa.

"Ikään kuin ei munien hautomisessa olisi kyllin työtä", puheli kyyhkynen edelleen; "sen lisäksi täytyy vielä pitää yöt päivät silmällä käärmeitä. En ole silmiäni ummistanut kolmeen viikkoon."

"Olen kovin pahoillani siitä, että teillä on ollut niin paljon vastusta", sanoi Liisa, joka alkoi käsittää mitä kyyhkynen tarkoitti.

"Ja juuri nyt, juuri kun valitsin korkeimman puun metsässä", jatkoi kyyhkynen ja sen ääni kimeni kirkunaksi, "ja juuri kun luulin vihdoinkin viimein päässeeni niistä, ne tulla tupsahtavat luikerrellen pilvestä! Hyi, käärme!"

"Mutta minä en ole käärme, usko minua", intti Liisa. "Minä olen — olen —"

"No niin! Mikä sinä sitten olet?" sanoi kyyhkynen. "Huomaan, että koetat seipitellä jotain juttua."

"Minä — minä olen pieni tyttö", sanoi Liisa jotenkin epävarmasti muistellessaan, miten monessa eri muodossa hän tämän päivän kuluessa oli ollut.

"Erinomaisen huvittava juttu totta tosiaan", sanoi kyyhkynen mitä ylenkatseellisimmalla äänellä. "Olen eläissinä nähnyt monta pientä tyttöä, mutta en ainoatakaan, jolla olisi tuommoinen kaula. Ei, ei! Sinä olet käärme; siitä et pääse mihinkään. Ensi kerralla kai yrität kertoa minulle, ettet koskaan ole maistanutkaan munia."

"Olen kylläkin syönyt munia", sanoi Liisa, joka oli sangen totuutta rakastava lapsi; "mutta pienet tytöt syövät munia aivan yhtä mielellään kuin käärmeetkin, etkö sitä tiedä?"

"Minä en usko sitä", sanoi kyyhkynen; "Mutta jos niin on, ovat he tietysti jonkinlaisia käärmeitä, sen verran ymmärrän."

Tämä omaksuma oli Liisalle jotain ihka uutta. Hän oli hetken aikaa aivan vaiti, kyyhkynen sitä vastoin jatkoi: "Sinä haet munia, sen huomaan liiankin hyvin; minulle on siis yhdentekevää, oletko pieni tyttö vai käärme."

"Mutta minulle se ei ole yhdentekevää", selitti Liisa kiihkeästi, "sitä paitsi en todellakaan hae munia ja jos hakisinkin, en kuitenkaan voisi käyttää sinun muniasi. En näet pidä raaosta munista."

"Mene sitten matkoihisi täältä!" puhisi kyyhkynen vihoissaan ja laskeutui jälleen hautomaan pesäänsä. Liisa ryömi puiden alle niin hyvin kuin saattoi, sillä hänen kaulansa kietoutui oksiin ja hänen täytyi yhtämittaa pysähtyä irrottamaan sitä. Vähän ajan perästä hän muisti, että hänellä vielä oli kädessään sienen kappaleet. Hän alkoi nyt varovasti maistella niitä nakertaen vuoron perään ensin yhtä sitten toista, jolloin hän muuttui milloin pienemmäksi milloin suuremmaksi. Vihdoin hänen onnistui saavuttaa tavallinen kokonsa.

Oli niin pitkä aika siitä, kun hän viimeksi oli ollut suunnilleen oikean kokoinen, että hänestä tuntui oikein oudolta. Vähitellen hän kuitenkin tottui siihen ja alkoi taas vanhaan tapaansa puhella itsekseen. "Kas niin, nyt olen päässyt puolitiehen tuumassani. Kylläpä ovat hassunkurisia kaikki nämä muutokset! En koskaan tiedä, miltä seuraavassa silmänräpäyksessä näytän. Joka tapauksessa olen jälleen sen kokoinen kuin tavallisesti, ja nyt menen ensi työkseni tuohon ihanaan puutarhaan. Mutta kuinka sinne pääsen, sen haluaisin tietää!" Näin puhuessaan hän yhtäkkiä saapui avonaiselle paikalle, jonka keskellä oli pieni, noin puolentoista metrin korkuinen talo. "Kukahen siinä asuu", ajatteli Liisa. "Minun on mahdotonta astua siihen näin pitkänä, he varmaan joutuisivat pelosta suunniltaan minut nähdessään."

Hän alkoi siis taas nakerrella oikean käden kappaletta eikä uskaltanut lähestyä taloa ennen kuin oli kutistunut vajaan vaaksan korkuiseksi.

Porsas ja pippuri

Hetken aikaa hän tarkasti hiljaa taloa miettien mitä nyt seuraisi. Yhtäkkiä juoksi metsästä lakeija yllään punoksinen virkapuku. Puvusta Liisa tunsikin hänet lakeijaksi; naamasta päättäen häntä olisi voinut luulla kalaksi.

Tämä merkillinen olento koputti rystysillään kovasti oveen. Sen avasi toinen virkapukuinen lakeija, jonka pyöreä naama ja suuret silmät suuresti muistuttivat sammakkoa. Liisa huomasi, että molemmilla lakeijoilla oli puuteroidut hiukset, jotka valuivat kiharoina olkapäille. Hän oli kovin utelias näkemään mitä tämä kaikki tiesi ja hiipi sen vuoksi vähän lähemmäksi kuunnellakseen.

Kalalakeija veti ensin kainalostaan ison kirjeen, melkein yhtä ison kuin hän itse, ja ojensi sen toiselle, lausuen juhlallisella äänellä: "Herttuattarelle... Kuningattaren kutsukirje krokettipeliin." Sammakkolakeija toisti yhtä juhlallisella äänellä vaihtaen vain pikkuisen sanajärjestystä: "Kuningattarelta. Kutsukirje herttuattarelle krokettipeliin."

Ja sitten molemmat kumarsivat niin syvään, että heidän kiharansa kietoutuivat toisiinsa.

Liisaa nauratti kovasti. Hänen täytyi juosta takaisin metsään, ettei kukaan kuulisi hänen nauruaan. Kun hän hetkisen kuluttua kurkisti piilopaikastaan, oli kalalakeija mennyt ja toinen istui maassa oven luona tuijottaen tyhmännäköisenä ylös pilviin.

Liisa astui pelokkaasti ovelle ja kolkutti.

"On aivan turhaa kolkuttaa", sanoi lakeija, "jopa kahdestakin syystä. Ensiksi koska minä olen samalla puolen ovea kuin sinä, ja toiseksi koska he meluavat siellä niin, että sinua on mahdotonta kuulla."

Ja kylläpä siellä pidettiinkin vallan erinomaista melua — ulvottiin ja niistettiin yhtämittaa, silloin tällöin kuului kovaa ryskettä aivan kuin jokin vati tai kattila olisi särkynyt palasiksi.

"Olkaa hyvä ja sanokaa, kuinka pääsen sisälle?" sanoi Liisa.

"Sinun kolkutuksessasi olisi jotain järkeä, jos ovi olisi meidän välillämme", puheli lakeija edelleen ottamatta Liisan kysymystä korviinsa. "Jos sinä esimerkiksi olisit sisäpuolella, voisit kolkuttaa ja minä voisin päästää sinut ulos, vai mitä?" Hän tuijotti puhuessaan koko ajan pilviin, ja Liisasta tämä oli varsin epäkohteliasta. "Mutta ehkä hän ei voi muuta", hän arveli, "hänen silmänsä ovat kovin korkealla päässä."

Joka tapauksessa hän kuitenkin voisi vastata minun kysymykseeni."

"Kuinka pääsen sisälle?" kysyi hän uudelleen ääneen.

"Minä istun tässä", sanoi lakeija, "huomiseen".

Samassa ovi aukeni ja suuri lautanen tulla tupsahti alas ihan lakeijan päätä kohti; onneksi se vain sipaisi hänen nenäänsä ja särkyi tuhansiksi sirpaleiksi puuhun hänen takanaan.

"— tai ehkä ylihuomiseen", jatkoi lakeija samalla äänellä aivan kuin ei mitään olisi tapahtunut.

"Kuinka pääsen sisään?" kysyi Liisa kolmannen kerran kovemmalla äänellä.

"Päasetkö lainkaan sisään?" sanoi lakeija. "Siinä ensimmäinen kysymys, vai mitä."

Se oli kyllä totta, mutta Liisa ei sitä mielellään kuullut. "Onpa todella kauheata", hän mutisi itsekseen, "kuinka nenäkkäitä kaikki nämä olennot ovat. Siitä voi melkein tulla hulluksi."

Lakeijasta näytti olevan paikallaan uudistaa äskeinen huomautuksensa hiukan toisessa muodossa.

"Minä istun tässä", sanoi hän, "aamusta iltaan, päivät pääksytysten."

"Mutta mitä minä teen?" kysyi Liisa.

"Mitä tahansa", sanoi lakeija ja alkoi viheltää.

"Eipä totta tosiaan kannata puhua hänelle", sanoi Liisa epätoivoissaan, "hän on kerrassaan hölmöläinen." Ja hän avasi oven ja astui sisään.

Ovi johti suoraan suureen keittiöön, joka oli lattiasta kattoon asti täynnä savua. Herttuatar istui kapalolapsi sylissänsä kolmijalkaisella tuolilla keskellä lattiaa. Keittäjätär seisoi tulen ääressä selkä köyryssä ja hämmensi suurta kattilaa, joka näytti olevan täynnä lientä.

"Tuossa liemessä on varmaankin liian paljon pippuria", ajatteli Liisa, hänen täytyi näet yhtä mittaa aivastaa.

Ainakin oli sitä yllin kyllin ilmassa, sillä herttuatar aivasti tuon tuostakin, kapalolapsi taas parkui ja aivasteli vuorotellen lakkaamatta. Ainoat henkilöt keittiössä, jotka eivät aivastaneet, olivat keittäjätär ja suuri kissa, joka istui lieden ääressä ja irvisti, niin että suu venyi poskelta toiselle.

"Olkaa hyvä ja sanokaa, miksi teidän kissanne irvistää noin?" virkkoi Liisa vähän arasti. Hän ei näet oikein tietänyt, sopiko hänen aloittaa keskustelu.

"Se on irvikissa", sanoi herttuatar, "ja siksi se irvistää. Porsas!"

Hän kirkkasi viimeisen sanan niin kauhean rajusti, että Liisa pelosta hypähti, mutta sitten hän huomasi, että se oli tarkoitettu kapalolapselle eikä hänelle. Hän rohkaisi siis mielensä ja puheli edelleen.

"Minä en koskaan ole kuullut puhuttavan irvikissoista enkä ole tiennyt, että kissat osaavat irvistää."

"Kaikki kissat osaavat ja useimmat irvistävätkin", sanoi herttuatar.

"Minä en tiedä yhtään sellaista", sanoi Liisa sangen kohteliaasti mielissään siitä, että oli päässyt kiinni keskusteluun.

"Sinä et tiedä vielä paljon", sanoi herttuatar. "Etpä toden totta."

Liisaa ei tämä huomautus lainkaan miellyttänyt. Hän piti parhaana valita toisen puheenaiheen. Sillä aikaa kun hän koetti keksiä sopivaa keskustelemista, nosti keittäjätär liemikattilan tulelta ja alkoi sitten heitellä kaikkea mitä ikinään käsiinsä sai herttuattaren ja kapalolapsen päälle — siinä lensi pesäristikko, siinä paistinpannut, lautaset, vadit, kaikki yhdessä mylläkässä. Herttuatar ei ollut tietääkseen niistä, vaikka jokin kappale häneenkin sattui, ja kapalolapsi kirkui jo ennestään niin kauheasti, että oli aivan mahdotonta tietää, sattuivatko iskut siihen vai eivätkö.

"Oi, pyydän teitä, olkaa varovaisempi", huudahti Liisa juoksennellen edestakaisin sydän kurkussa. "Oi, nyt se vie hänen pienen sievän nenänsä." Mahdottoman suuri paistinpannu lensi näet juuri ohitse ja oli miltei siepata pienokaisen nenän mennessään.

"Jos jokainen hoitaisi vain omia asioitaan", sanoi herttuatar käheällä äänellä, "pyörisi maailma paljon nopeammin kuin se pyörii."

"Mutta eihän se olisi toivottavaa", sanoi Liisa mielissään siitä, että sai tilaisuuden loistaa vähän tiedoillaan. "Mitähän siitäkkin syntyisi, jos maailma alkaisi pyöriä nopeammin. Ajatelkaapas, maa tarvitsee kaksikymmentäneljä tuntia pyörähtääkseen —"

"Mitä sinä pyörähtämisestä puhut", sanoi herttuatar, "keittäjätär, pyöräytä sinä jokin kattila hänen päähänsä."

Liisa loi kauhistuneen silmäyksen keittäjättäreeseen nähdäkseen totteliko tämä, mutta keittäjätär hämmensi ahkerasti lientä eikä näyttänyt kuulevan mitään. Liisa uskalsi siis jatkaa edelleen: "Kaksikymmentäneljä tuntia kai, vai olisiko se kaksitoista? Minä..."

"Äh, älä vaivaa minua", sanoi herttuatar; "minä en ole milloinkaan sietänyt numeroita." Ja näin sanoen hän alkoi taas hyssyttää lastaan laulaen jonkinlaista kehtolaulua. Jokaisen säkeistön lopulla hän aimo lailla ravisti pienokaista:

"Kun pikku pentus aivastaa, niin häntä lyö ja toru: vain kiusantekoa kiljuvaa tuo pärske on ja poru."

Kuoro (johon keittäjätär ja kapalolapsi yhtyivät):

Vau Vau Vau

Päästyään toiseen säkeistöön herttuatar heitteli pienoista rajusti edestakaisin, ja lapsi raukka parkui niin että Liisa töin tuskin erotti sanat:

"Kun pentuseni aivastaa, ma häntä torun, hakkaan; näät ahmintaa ain' ahnastaa hän pippurinsa rakkaan."

Kuoro:

Vau! Vau! Vau!

"Siinä saat, voit hoitaa sitä hetken aikaa ja jos tahdot", sanoi herttuatar ja heitti lapsen Liisalle. "Minun täytyy nopeasti lähteä krokettipallosille kuningattaren luo." Näin sanoen hän kiiruhti ulos huoneesta. Keittäjätär heitti paistinpannun hänen jälkeensä, juuri kun hän oli ovella, mutta se ei sattunut häneen.

Liisan oli hyvin vaikea pidellä lasta, se kun oli peräti kummallisen muotoinen ja oikoi käsiään ja jalkojaan joka suunnalle "aivan kuin meritähti", ajatteli Liisa. Pikku raukka läähätti kuin höyryveturi, kun Liisa otti sen syliinsä, venytteli itseään, vetäytyi kokoon ja oli kaikella tavoin niin levoton, että Liisa töin tuskin saattoi pitää sitä käsivarsillaan.

Vihdoin viimein hän keksi sopivan keinon pitääkseen sitä kurissa. Hän kääri sen jonkinlaiseksi solmuksi ja piteli sitten lujasti kiinni oikeasta korvasta ja vasemmasta jalasta, niin ettei se päässyt uudelleen avautumaan. Sitten hän kantoi sen ulos ajatellen mielessään:

"Ellen minä ota tätä lasta mukaani, niin nuo tuolla sisällä tappavat sen parissa päivässä. Eikö olisi vallan julmaa jättää se tänne?"

Hän lausui viimeiset sanat ääneen ja pienokainen röhki vastaukseksi (se oli nyt lakannut aivastamasta).

"Älä röhki!" sanoi Liisa. "On sopimatonta ilmaista sillä lailla ajatuksiansa."

Pienokainen röhki uudelleen, ja Liisa katseli pelästyneenä sen kasvoja nähdäkseen mikä sitä oikeastaan vaivasi. Olipa sillä tosiaan vallan merkillinen pystynenä, se oli enemmän kärsän kuin oikean nenän muotoinen. Sen silmätkin olivat hirveän pienet pikku lapsen silmiksi. Se oli todella kummallisen näköinen, Liisa ei ollenkaan pitänyt sen ulkomuodosta.

"Mutta ehkä se vain nyhkytti", hän ajatteli ja katseli sitä taas silmiin nähdäkseen, olivatko ne kyynelissä.

Ei, ne eivät olleet kyynelissä. "Kuulepas, jos sinä muutut porsaaksi, en enää huoli sinusta vähääkään, muista se", sanoi Liisa vakavasti. Pieni raukka nyhkyi taas (tai röhki, oli mahdotonta sanoa mitä se ääni oli), ja niin he kulkivat hetken aikaa ääneti eteenpäin.

"Mitähän minä nyt oikein tälle otukselle teen, kun tulen kotia", mietti Liisa. Samassa se röhkäisi niin rajusti, että Liisa pelästyneenä katseli sitä kasvoihin. Tällä kertaa hän ei enää voinut erehtyä, se oli kuin olikin porsas, ja Liisa ymmärsi, että oli hassua kuljettaa sitä enää sylissään.

Hän laski siis pikku elukan maahan ja näki ilokseen sen juosta hölkyttävän metsään vallon rauhallisesti.

"Muutaman vuoden kuluttua siitä olisi luullakseni tullut kauhean ruma lapsi, mutta porsaaksi se on hyvin sievä", tuumi Liisa ja alkoi ajatella, miltä hänen lapsituttavansa näyttäisivät porsaina — "muutamat sopisivat oikein hyvin porsaiksi, kunpa vain tietäisi oikean keinon millä heidät muuttaa -." Huh! siinä istui irvikissa puunoksalla vain jonkin verran hänen yläpuolellaan.

Kissa katseli Liisaan, irvisti ja irvisti. Liisan mielestä se näytti perin hyväntahtoiselta, vaikka sillä kyllä oli sangen pitkät kynnet ja hirveän paljon hampaita, niin että oli parasta kohdella sitä kunnioituksella.

"Irvimirri", hän alkoi hiukan arasti, sillä hän ei tietänyt, pitikö se tästä nimityksestä. Mutta kissa irvisti yhä enemmän ja Liisa ajatteli: "Kyllä se siitä pitää."

Sitten hän jatkoi: "Sallikaa minun kysyä, mitä tietä minun tulee kulkea?"

"Se riippuu suureksi osaksi siitä, minne sinä tahdot kulkea", sanoi kissa.

"Ei sillä ole niin väliä minne —", sanoi Liisa.

"Sittenhän on samantekevää mitä tietä kuljet", sanoi kissa.

"— kunhan vain pääsen jonnekin", lisäsi Liisa selitykseksi.

"Oh, kyllä sinä aina jonnekin saavut, kun vain kuljet kyllin kauan", sanoi kissa.

Liisa ei voinut kieltää tätä, hän teki siis toisen kysymyksen.
"Minkälaista väkeä asuu täällä läheisyydessä?"

"Tuolla päin", sanoi kissa huiskauttaen oikeanpuolista kypäläänsä, "asuu muuan hatuntekijä, ja täällä päin", huiskauttaen toista kypälää, "asuu höperö jänis. Mene kumman luo haluat, he ovat molemmat hulluja."

"Mutta minua ei haluta mennä hullujen luo", huomautti Liisa.

"Oh, sille et sinä voi mitään", sanoi kissa. "Me olemme kaikki täällä hulluja. Minä olen hullu. Sinä olet hullu."

"Kuinka sinä tiedät, että minä olen hullu?" kysyi Liisa.

"Sinun täytyy olla", sanoi kissa. "Muutenhan et olisi tullut tänne."

Liisasta ei tämä seikka todistanut mitään; mutta hän ei sen enempää vastustanut, kysyi vain edelleen:
"Ja mistä sinä tiedät, että itse olet hullu?"

"Ensiksikin", sanoi kissa, "koira ei ole hullu. Senhän sinä myönnät?"

"Myönnän kyllä", sanoi Liisa.

"Kuulehan siis", jatkoi kissa, "sinä tiedät, että koira mutisee kun se on vihainen ja heiluttaa häntäänsä kun se on mielissään. Minä sitä vastoin murisen kun olen mielissäni ja heilutan häntääni kun olen vihainen. Sen vuoksi olen hullu."

"Minä en sano sitä murisemiseksi, vaan kehräämiseksi", sanoi Liisa.

"Sano miten haluat", sanoi kissa. "Menetkö tänään kuningattaren luo krokettia pelaamaan?"

"Menisin hyvin mielelläni", sanoi Liisa, "mutta en ole vielä saanut kutsua."

"Siellä tapaat minut", sanoi kissa ja katosi.

Liisa ei joutunut tästä kovinkaan hämilleen, olihan hän kokenut yhtä ja toista kummallista tänään. Kun hän katseli siihen paikkaan missä se oli istunut, se ilmestyi yhtäkkiä uudestaan.

"Sivumennen sanoen, minne kapalolapsi joutui?" kysyi kissa. "Olin melkein unohtanut koko asian."

"Se muuttui possuksi", sanoi Liisa yhtä levollisesti kuin jos kissa olisi palannut aivan luonnollisella tavalla.

"Sen arvasinkin", sanoi kissa ja katosi taas.

Liisa odotti hetken aikaa puoliksi toivoen sen taas palaavan. Mutta sitä ei näkynyt, ja Liisa alkoi astua sinne päin missä kissa oli sanonut höperön jäniksen asuvan. "Olenhan minä nähnyt hatuntekijöitä ennenkin", arveli hän; "on paljon hauskempi nähdä höperöä jänistä." Samassa hän katsahti ylös ja näki kissan taas istuvan puun oksalla.

"Sanoitko possuksi vai tossuksi?" kysyi kissa.

"Minä sanoin possuksi", vastasi Liisa, "ja toivoisin, ettet ilmestyisi ja katoaisi noin yhtäkkiä; tuommoisesta joutuu aivan pyörälle päästään."

"Oikein puhuttu", sanoi kissa, ja tällä kertaa se katosi hyvin hitaasti, aloittaen hännän päästä ja lopettaen irvistykseen, joka näkyi vielä vähän aikaa sen jälkeen kun muu ruumis oli hävinnyt.

"Toden totta", tuumi Liisa, "olen usein nähnyt kissoja ilman irvistystä, mutta irvistystä ilman kissaa! Kummempaa en ole eläissäni nähnyt enkä kuullut."

Hetken aikaa astuttuaan hän jo näki höperön jäniksen talon. Hän arvasi, että se juuri eikä mikään muu oli oikea talo, sillä savupiiput olivat korvan muotoiset ja katto oli karvoilla katettu. Rakennus oli niin iso, ettei hän uskaltanut astua lähemmäksi ennen kuin oli puraissut pienen kappaleen lisää vasemman käden sienipuoliskosta. Hän kohosi nyt kahden jalan korkuiseksi, mutta sittenkin hän lähestyi sitä hyvin pelokkaasti, arvelen itsekseen: "Mitä jos se onkin vallan raivohullu! Jospa sentään olisin mennyt tervehtimään hatuntekijää."

Hullu teeseura

Talon edustalla oli katettu pöytä puun varjossa, ja höperö jänis ja hatuntekijä istuivat sen ääressä. Heidän välissään istui murmeli sikeän unen vallassa. Sen pöytäkumppanit käyttivät sitä jonkinlaisena pieluksena, nojasivat kyynärpänsä siihen ja puhuttelivat toisiaan sen pään ylitse. "Kovin epämukava asento murmelille", ajatteli Liisa, "mutta ehkä se ei nukkuessaan kärsi siitä."

Pöytä oli hyvin iso, mutta nuo kolme istuivat aivan likitysten yhdessä nurkassa. "Ei ole tilaa!" he huusivat nähdessään Liisan tulevan. "Tässä on yllin kyllin tilaa", sanoi Liisa loukkaantuneena ja istuutui isoon nojatuoliin pöydän toiseen päähän.

"Saako olla viiniä?" kysyi höperö jänis ystävällisesti.

Liisa katseli ympäri pöytää, mutta ei nähnyt mitään muuta kuin teetä. "En minä näe tässä viiniä", hän sanoi.

"Ei sitä olekaan", sanoi höperö jänis.

"Silloin ei ole juuri kohteliasta tarjota sitä minulle", sanoi Liisa harmissaan.

"Ei sekään ollut liioin kohteliasta, että sinä kävit pöytään kenenkään pyytämättä", sanoi höperö jänis.

"En minä tiennyt, että se oli sinun pöytäsi", sanoi Liisa, "se on katettu paljon useammalle kuin kolmelle."

"Sinun hiuksesi kaipaavat saksia", sanoi hatuntekijä. Hän oli hetken aikaa tarkastanut Liisaa hyvin uteliaasti, ja nämä olivat hänen ensi sanansa.

"Sinun ei pidä tehdä henkilökohtaisia huomautuksia", sanoi Liisa jotenkin ankarasti, "se on kovin epähienoa."

Hatuntekijän silmät lensivät selälleen, kun hän tämän kuuli, mutta hän ei sanonut muuta kuin: "Missä suhteessa korppi on kirjoituspöydän kaltainen?"

"Ahaa, nyt tulee hauskaa!" arveli Liisa. "Onpa hauskaa että he rupeavat arvoitusleikkisille. Luulen että voin sen arvata", hän sanoi ääneen.

"Tarkoitatko, että voit ratkaista sen?" sanoi höperö jänis.

"Tietysti", sanoi Liisa.

"Silloin sinun pitää sanoa mitä tarkoitat", sanoi höperö jänis.

"Niinpä kyllä", vastasi Liisa nopeasti; "ainakin — ainakin minä tarkoitan mitä sanon — sehän on aivan

sama asia."

"Ei lainkaan sama asia!" sanoi hatuntekijä. "Mitä ajatteletkaan, aivan yhtä hyvin voisit sanoa että minä näen mitä syön, on sama asia kuin minä syön mitä näen!"

"Aivan yhtä hyvin voisit sanoa", lisäsi tähän höperö jänis, "että minä haluan sitä mitä saan on sama asia kuin minä saan mitä haluan."

"Aivan yhtä hyvin voisit sanoa", lisäsi murmeli, joka näytti puhuvan unessa, "että minä hengitän, kun nukun on sama kuin minä nukun, kun hengitän."

"Sinulle se onkin sama asia", sanoi hatuntekijä. Tähän päättyi keskustelu, ja seura istui hetken aikaa ääneti. Liisa sillä aikaa koki muistella mitä oli kuullut korpeista ja kirjoituspöydistä, mutta sitä ei karttunut paljon.

Hatuntekijä katkaisi ensiksi hiljaisuuden. "Monesko päivä tätä kuuta onkaan tänään?" hän kysyi kääntyen Liisan puoleen. Hän otti kellon taskustaan ja katseli siihen levottomana, ravisti sitä tuostakin ja painoi korvaansa.

Liisa mietti hetkisen ja vastasi sitten: "Neljäs."

"Kahden päivän virhe!" huoasti hatuntekijä. "Minähän sanoin että voi turmelee koneiston!" hän lisäsi katsoen äkäisesti höperöön jänikseen.

"Se oli kaikkein parasta voita", sanoi höperö jänis nöyrästi.

"Vaikkakin, mutta joku leivänmuru on varmaan päässyt siinä samassa pujahtamaan sisään; kuka käski sinun kaivaa sitä leipäveitsellä?"

Höperö jänis otti kellon ja tarkasti sitä alakuloisena, kastoi sen sitten teekuppiin ja tarkasti taas, mutta ei keksinyt sen parempaa sanottavaa kuin äskeisen huomautuksensa: "Se oli todellakin kaikkein parasta voita."

Liisa kurkisti hänen olkansa takaa uteliaana kelloon.

"Hyvänen aika, kuinka hassu kello!" sanoi hän. "Se näyttää kuukauden päivän, mutta ei mitä kello on."

"Mistä syystä sen pitäisi?" murahti hatuntekijä. "Näyttääkö sinun kellosi mikä vuosi on?"

"Ei suinkaan", vastasi Liisa nopeasti, "silloinhan se saisi kovin kauan, kokonaisen vuoden, näyttää samaa."

"Niin juuri minun kelloni tekee", sanoi hatuntekijä.

Liisa oli aivan ymmällä. Hän ei lainkaan ymmärtänyt hatuntekijän selitystä. Se oli hänen mielestään kerrassaan järjetön. "Minä en oikein ymmärrä", hän sanoi niin kohteliaasti kuin taisi.

"Murmeli on taas nukahtanut", sanoi hatuntekijä ja tipautti vähän kuumaa teetä sen kuonolle.

Murmeli pudisti kärsimättömästi päätään ja virkkoi silmiään avaamatta: "Tietysti, tietysti, aion juuri itse huomauttaa samaa."

"Joko olet ratkaissut arvoituksen?" sanoi hatuntekijä kääntyen taas Liisan puoleen.

"En, enkä enää koetakaan", sanoi Liisa. "Kuinka vastaus kuuluu?"

"Minulla ei ole siitä pienintäkään aavistusta", sanoi hatuntekijä.

"Eikä minulla", sanoi höperö jänis. Liisa huokasi kyllästyneenä. "Minusta voisitte käyttää aikaanne johonkin parempaan kuin tuhlaamalla sitä arvoituksiin, joihin ei ole vastausta", hän sanoi.

"Jos sinä tuntisit ajan yhtä hyvin kuin minä", vastasi hatuntekijä, "niin et puhuisi kuinka me käytämme *sitä*, vaan kuinka *se* käyttää meitä."

"En ymmärrä mitä tarkoitat", lausui Liisa.

"Tietysti et", sanoi hatuntekijä viskellen ylenkatseellisesti päätään. "Uskallanpa väittää, ettet ole koskaan puhutellut Aikaa."

"Tuskinpa", vastasi Liisa varovasti. "Mutta äitini sanoo aina kun juoksentelen pihalla, etten saa hukuttaa aikaa."

"Ohoo, sepä olisikin vaikeata. Ei aikaa niin vain hukuteta mihin pihakaivoon tahansa. Mutta jos olet hyvissä väleissä sen kanssa, niin se tekee melkein mitä haluat, ainakin mitä kelloon tulee. Otaksutaan, että kello on esimerkiksi yhdeksän aamulla, siis juuri koulutunnin aika. Nyt sinun tarvitsee vain antaa pieni vihjaus ajalle, ja yks kaks kello pyörähtää! Puoli kaksi, siis päivällisaika!"

"Toivoisinpa että niin olisi", huokaisi höperö jänis hiljaa.

"Sepä olisi mainiota, todella mainiota", sanoi Liisa miettiväisenä.

"Mutta ehkä en silloin vielä olisi kyllin nälissäni, vai mitä?"

"Ehkäpä et ensin", sanoi hatuntekijä, "mutta voisihan se olla puoli kaksi niin kauan kuin tahdot."

"Niinkö te täällä teette?" kysyi Liisa.

Hatuntekijä pudisti suruissaan päätään. "En minä", lausui hän. "Me riitaannuimme viime maaliskuussa, juuri vähän ennen kuin tuo tuossa tuli höperöksi (hän viittasi teelusikalla höperöön jänikseen). Herttakuningattarella oli silloin suuret laulajaiset ja minun piti laulaa":

Liuskis, läyskis, lepakko!
Oletpa kumma olento!

"Etkö tunnekin tämän laulun?"

"Olen kyllä kuullut jotain sentapaista", sanoi Liisa.

"Siihen on vielä jatkoa", lausui hatuntekijä ja alkoi laulaa:

Lähdet maasta, lennähtäin
niin kuin teevati pilviin päin
Liuskis, läyskis —

Samassa murmeli ravisti itseään ja alkoi unen pöpperössä laulaa ja lauloi laulamistaan, kunnes toiset nipistivät sitä niin että se taukosi.

"Mutta ajattelepas, tuskin olin lopettanut ensimmäisen värssyn", puheli hatuntekijä, "kun kuningatar syöksyy istuimeltaan ja huudahtaa: — Tuollainen laulu on ajan tappamista! Katkaiskaa hänen kaulansa!"

"Julmaa! Kauheata!" huudahti Liisa.

"Ja siitä päivin", jatkoi hatuntekijä surullisella äänellä, "ei aika tahdo tehdä mitään mielikseni! Nyt on kello aina vain viisi..."

Sukkela ajatus johtui Liisan mieleen. "Senkö vuoksi teillä on näin monta paria teekuppeja pöydällä?" kysyi hän.

"Juuri sen vuoksi", huoasti hatuntekijä, "on aina teeaika eikä ole ketään, joka pesisi kupit välillä."

"Te muutatte siis aina paikkaa, arvaan", sanoi Liisa.

"Niin juuri", vastasi hatuntekijä, "kun olemme käyttäneet yhdet kuppiparit, siirrymme seuraavaan paikkaan."

"Mutta miten sitten käy, kun tulette takaisin siihen mistä aloititte?" rohkeni Liisa kysyä.

"Eiköhän vaihdeta keskustelunaihetta", keskeytti höperö jänis haukotellen. "Minusta tämä alkaa tuntua pitkäpiimäiseltä. Minä ehdottaisin, että tämä nuori neiti kertoo meille jonkin tarinan."

"Pelkään etten osaa mitään", sanoi Liisa hämillään ehdotuksesta.

"Murmelin pitää kertoa!" huusivat silloin molemmat. "Herää, murmeli!" Näin huutaen alkoivat he nipistää sitä molemmilta puolilta.

Murmeli avasi hitaasti silmänsä. "En minä nukkunut", se sanoi käheällä, heikolla äänellä. "Kuulin joka ainoan sanan, minkä te vekkulit puhuitte."

"Kerro meille tarina!" sanoi höperö jänis.

"Niin kerropa, kiltti murmeli!" pyysi Liisakin.

"Ja kiireesti", lisäsi hatuntekijä, "muuten nukahdat taas ennen kuin se alkaa."

"Oli kerran kolme pientä sisarta", alkoi murmeli nopeasti, "ja heidän nimensä olivat Liina, Tiina ja Siina ja he asuivat syvällä, syvällä kaivossa..."

"Mitä he söivät?" kysyi Liisa, jolle syöminen ja juominen olivat hyvin tärkeitä asioita.

"He söivät siirappia" sanoi murmeli mietittyään hetken aikaa.

"Mutta sehän ei ole mahdollista", huomautti Liisa arasti, "he olisivat sairastuneet siitä."

"Niin kävikin", sanoi murmeli. "He tulivat hyvin sairaiksi."

Liisa koetti hetkisen kuvitella mielessään miltä tällainen eriskummallinen elämä tuntuisi, mutta se oli hänestä aivan liian ihmeellistä. Hän kysyi siis: "Mutta kuinka he saattoivat elää alhaalla kaivossa?"

"Ota vähän enemmän teetä", sanoi höperö jänis Liisalle.

"Vähänkö enemmän", sanoi Liisa loukkaantuneella äänellä. "Kuinka voisin ottaa enemmän, eihän minulla ole ollut tippaakaan kupissani koko aikana."

"Tarkoitat kai, ettet voi ottaa *vähemmän*", sanoi hatuntekijä, "on varsin helppoa ottaa *enemmän* kuin ei mitään."

"Ei kukaan kysynyt sinun ajatustasi", sanoi Liisa.

"Kukahen meistä nyt tekee henkilökohtaisia huomautuksia?" kysyi hatuntekijä voitonriemuisesti.

Liisa ei tietänyt kuinka tähän vastata. Hän otti siis vähän teetä ja voileivän ja kääntyi sitten murmelin puoleen uudistaen kysymyksensä: "Kuinka he saattoivat elää alhaalla kaivossa?"

Murmeli mietti taas jonkin minuutin ja vastasi sitten: "Se oli siirappikaivo."

"Sellaisia ei olekaan!" Liisa alkoi jo suuttua, mutta hatuntekijä ja höperö jänis varoittivat: "Hyss! Hyss!" ja murmeli murahti äreästi: "Ellet ole siivolla, saat itse kertoa tarinan loppuun."

"Ei, ei, ole niin hyvä ja jatka vain", sanoi Liisa nöyrästi. "En minä enää keskeytä. Voihan olla jokin siirappikaivo."

"Jokin, todellakin!" virkkoi murmeli äkäisesti. Se suostui kuitenkin jatkamaan tarinaansa. "Ja sitten nuo kolme pikku sisarta alkoivat opetella maalaamaan, ajatelkaapa —"

"Millä he maalasivat?" kysyi Liisa, joka peräti unohti äskeisen lupauksensa.

"Siirapilla", vastasi murmeli tällä kertaa miettimättä hetkeäkään.

"Minä tarvitsen puhtaan kupin", keskeytti hatuntekijä. "Muutetaan kaikki paikkaa."

Hän siirtyi paikaltaan; murmeli seurasi häntä, höperö jänis siirtyi murmelin paikalle, ja Liisan täytyi hyvin vastenmielisesti istua höperön jäniksen paikalle. Hatuntekijä oli ainoa, jolla oli jotain hyötyä tästä muutosta, ja Liisan paikka oli paljon huonompi kuin entinen. Höperö jänis oli näet juuri kaatanut kerma-astian lautaselleen.

Liisa ei uskaltanut enää suututtaa murmelia, sen tähden hän kysyi hyvin varovasti: "Mutta minä en oikein ymmärrä. Kuinka he saattoivat maalata siirapilla?"

"Voithan sinä maalata vesivärilläkin, miksi ei siis voisi maalata siirappivärillä, senkin hölmö", tiuskasi hatuntekijä.

Liisa ei ollut kuulevinaan hatuntekijän nenäkkyyttä, ja murmeli jatkoi haukotellen ja silmiään hieroen. Se alkoi näet käydä uniseksi.

"No niin, he oppivat maalaamaan ja maalasivat kaikenlaista, kaikkia kapineita jotka alkoivat m:llä."

"Miksi juuri m:llä?" kysyi Liisa.

"Miksi ei sillä?" virkkoi höperö jänis.

Liisa vaikeni.

Murmeli sulki silmänsä hetkeksi ja alkoi torkkua, mutta kun hatuntekijä nipisti sitä, heräsi se kirkaisten ja jatkoi edelleen: "— kaikkea mikä alkoi m:llä, kuten muurahaisia, muistoa, melua ja monta."

Liisa joutui yhä enemmän ymmälle. "Mutta minä en ymmärrä", sanoi hän.

"Ole sitten vaiti", tiuskasi hatuntekijä.

Tämmöistä hävyttömyyttä ei Liisa enää voinut kestää. Hän nousi istuimeltaan syvästi loukkaantuneena ja lähti pois. Murmeli vaipui samassa silmänräpäyksessä uneen, eivätkä toiset välittäneet Liisan lähdöstä, vaikka hän kaksi tai kolme kertaa katsahti taakseen salaa toivoen, että he kutsuisivat hänet takaisin. Viimeisen kerran kääntyessään hän näki heidän koettavan pistää murmelia teekannuun.

"En ikimaailmassa enää mene tuonne!" sanoi Liisa samotessaan metsän läpi. "Typerämmässä teeseurassa en toden totta vielä eläissäni ole ollut."

Näin puhellessaan hän huomasi, että eräässä puussa oli ovi, joka johti suoraan sisälle runkoon.

"Sepä ihmeellistä", tuumi hän. "Mutta kaikkihan on tänään ihmeellistä. Luullakseni on parasta astua heti paikalla sisään." Ja niin hän tekikin.

Hän saapui taas samaan pitkään käytävään aivan lähelle pientä lasipöytää. "Tällä kertaa olen viisaampi", hän arveli, otti pienen kulta-avaimen ja avasi oven, joka johti puutarhaan. Sitten hän alkoi pureksia sientä (hänellä oli vielä pieni palanen taskussa), kunnes oli noin jalan pituinen, ja astui kapeata käytävää pitkin — ja niin hän vihdoin joutui ihanaan puutarhaan, missä koreat kukat tuoksuivat ja vilpoiset suihkulähteet lorisivat.

Kuningattaren krokettikenttä

Aivan puutarhan suulla oli korkea ruusupuuh. Siinä kasvoi valkoisia ruusuja, joita kolme puutarhuria parhaillaan oli maalaamassa punaisiksi. Liisasta tämä oli hyvin merkillistä ja hän astui lähemmäksi nähdäkseen heitä paremmin. Juuri kun hän saapui heidän luokseen, kuuli hän yhden heistä sanovan: "Ole varuillasi, Viitonen! Älä räiskyttä noin kauheasti väriä päälleni."

"Minkä minä sille mahdan", ärjäisi Viitonen. "Seitonen sysäsi kyynärpäähäni."

Seitonen kohotti päätään ja virkkoi: "Niinpä niin, Viitonen. Syytä sinä vain toisia kuten aina."

"Sinun pitäisi olla vaiti!" sanoi Viitonen. "Eilen viimeksi kuulin kuningattaren sanovan, että sinulta pitäisi katkaista kaula."

"Mistä syystä?" kysyi se, joka ensiksi oli puhunut.

"Se ei kuulu sinuun, Kakkonen!" sanoi Seitonen.

"Kuuluupa kylläkin", sanoi Viitonen. "Ja minä kerron sen hänelle — siitä syystä, että Seitonen toi keittäjälle tulppaaninsipulia ruokasipulin asemesta."

Seitonen heitti siveltimen maahan ja alkoi juuri: "Se oli sulaa vääryyttä, sen minä sanon" — mutta samassa hänen silmänsä sattuivat Liisaan, joka kuunteli heitä. Hän vaikenä äkkiä, toisetkin kääntyivät katsomaan, ja kaikki kolme kumarsivat syvään.

"Suvaitsetteko sanoa minulle", puhui Liisa hiukan pelokkaasti, "minkä tähden te maalaatte noita ruusuja?"

Viitonen ja Seitonen olivat ääneti ja katsoivat Kakkoseen. Kakkonen lausui puoliääneen: "Katsokaas, neiti, jos toden sanon, pitäisi näiden ruusupuiden olla punaisia, mutta me olemme erehdyksessä istuttaneet yhden valkoisen. Jos kuningatar nyt huomaa sen, tulemme kaikki päät lyhyemmiksi. Siksipä juuri, neiti, panemme parastamme, ennen kuin hän saapuu tänne —." Tässä silmänräpäyksessä parahti Viitonen, joka tuon tuostakin oli luonut levottomia katseita puutarhan päähän: "Kuningatar! Kuningatar!" ja nuo kolme puutarhuria heittäytyivät tuossa tuokiossa maahan kasvoilleen. Kuului monen askelen kopinaa, ja Liisa katsahti uteliaana taakseen nähdäkseen kuningattaren.

Ensiksi astui kymmenen sotamiestä nuijat kädessä; he olivat kaikki samanmuotoisia kuin puutarhurit, yhtä nelikulmaisia ja litteitä, yläkulmissa kädet ja alakulmissa jalat. Siten tulivat hoviherrat, he olivat kokonaan timanttien peitossa ja astuivat kaksittain kuten sotamiehetkin. Heitä seurasivat kuninkaalliset lapset, joita oli kymmenen. Nuo herttaiset pienokaiset kulkivat iloisesti juoksennellen käsi kädessä

paritusten. Heidän pukunsa oli koristettu sydämällä. Heidän jälkeensä tulivat vieraat, jotka enimmäkseen olivat ruhtinaallisia henkilöitä, ja heidän joukossaan Liisa huomasi valkoisen kanin. Se puheli kiihkeästi ja hermostuneesti, hymyili kaikelle mitä sanottiin ja kulki Liisan ohi häntä huomaamatta. Sitten seurasivat herttasotamiehet kantaen kuninkaan kruunua punaisella sametti tyynyllä. Ja viimeisinä astuivat *Herttakuningas* ja *Herttakuningatar*.

Liisa oli kahden vaiheilla, pitikö hänen heittäytyä maahan kasvoilleen kuten nuo kolme puutarhuria, mutta hän ei muistanut koskaan kuulleensa, että niin olisi tapa silloin kun juhlakulkue astui ohi. "Ja turhapa silloin olisikin pitää juhlakulkueita", hän arveli, "jos kaikki ihmiset makaisivat kasvoillaan eivätkä näkisi mitään." Ja niin hän jäi paikoilleen seisomaan.

Kun kulkue saapui Liisan kohdalle, kaikki pysähtyivät katselemaan häntä ja kuningatar kääntyi kuninkaan puoleen kysyen ankarasti: "Kuka tämä on?" Kuningas vain kumarsi hymyillen vastaukseksi.

"Hölmö!" sanoi kuningatar pudistaen vihaisesti päätään. Sitten hän kääntyi Liisan puoleen kysyen: "Mikä on nimesi, lapsi?"

"Nimeni on Liisa, armollinen majesteetti", vastasi Liisa hyvin kohteliaasti, mutta itsekseen arveli: "Pyh, pelkkää korttipakkaa kaikki tyynni. En lainkaan pelkää heitä."

"Entäs nämä, keitä he sitten ovat?" sanoi kuningatar osoittaen sormellaan kolmea puutarhuria, jotka yhä makasivat maassa ruusupuun juurella. Heistä ei tietysti voinut nähdä kun he makasivat siinä kasvoillaan, olivatko he puutarhureja, sotamiehiä, hoviherroja vai kuninkaan lapsia. Selkäpuoli oli näet samanlainen jokaisella.

"Kuinka minä sen tietäisin", lausui Liisa, itsekin hämmästyen rohkeuttaan. "Ei se minuun kuulu."

Kuningatar sävähti kiukusta tulipunaiseksi. Hän mulkoili hetken aikaa vihaisesti kuin petoeläin eteensä ja kirkui: "Pää poikki!"

"Lorua!" sanoi Liisa aivan ääneen ja päättävästi. Kuningatar vaikeni.

Kuningas laski kätensä hänen käsivarrelleen ja sanoi arasti: "Muista, kultaseni, että hän on vain lapsi."

Kuningatar käänsi hänelle selkensä äkäisesti ja sanoi sotamiehelle: "Käännä heidät."

Sotamies teki niin, hyvin varovaisesti toisella jalallaan.

"Nouskaa!" huusi kuningatar kimeällä äänellä, ja nuo kolme puutarhuria hypähtivät silmänräpäyksessä seisomaan ja alkoivat kumarrella kuninkaalle, kuningattarelle, kuninkaallisille lapsille ja koko seurueelle.

"Lakatkaa!" ärjäisi kuningatar. "Te tympäisette minua." Ja osoittaen ruusupuuta hän jatkoi: "Mitä te täällä olette toimittaneet?"

"Suvaitkaa, armollinen majesteetti", sanoi Kakkonen sangen nöyrällä äänellä ja polvistui kuningattaren eteen puhuessaan, "me vain koetimme —"

"Minä näen!" sanoi kuningatar, joka sillä aikaa oli tarkastanut ruusuja. "Pää poikki!" huudahti hän. Kulkue jatkoi matkaansa, kolme sotamiestä vain jäi tuomiota toimeenpanemaan. Onnettomat puutarhurit juoksivat Liisan luo apua hakemaan.

"Eivät he saa katkaista teiltä päätä!" sanoi Liisa ja pisti heidät suureen kukkaruokkuun, joka oli siinä lähellä. Sotamiehet kulkivat hetken aikaa edes takaisin etsien heitä ja marssivat sitten matkaansa toisten jäljestä.

"Joko heiltä meni pää?" kirkui kuningatar.

"Heidän päänsä ovat poissa, teidän suosiollanne, armollinen majesteetti!" huusivat sotamiehet vastaukseksi.

"Hyvä!" kirkui kuningatar. "Osaatko pelata krokettia?"

Sotamiehet katselivat ääneti Liisaan, jota kysymys silmännähtävästi tarkoitti.

"Osaan!" huudahti Liisa.

"Tule mukaan sitten!" huusi kuningatar, ja Liisa yhtyi kulkueeseen aprikoiden ihmeissään mitä nyt

seurasi.

"On — on sangen kaunis ilma!" puhui arka ääni hänen sivullaan. Hän huomasi kävelevänsä valkoisen kanin rinnalla, joka pelokkaasti katseli häntä kasvoihin.

"Sangen kaunis", vastasi Liisa. "Missä on herttuatar?"

"Hyss! Hyss!" virkkoi kani matalalla äänellä hätäisesti. Se katsahti arasti olkansa yli puhuessaan, kohosi varpailleen, nosti suunsa aivan Liisan korvan juureen ja kuiskasi: "Hänet on tuomittu kuolemaan."

"Mistä syystä?" kysyi Liisa.

"Sanoitko: miten sääli!" kysyi kani.

"En, en suinkaan", sanoi Liisa. "Minä en ollenkaan sääli häntä. Minä sanoin: Mistä syystä?"

"Hän antoi kuningattarelle korvapuustin —" alkoi kani. Liisa purskahti iloiseen nauruun. "Hyss! Hiljaa!" kuiskasi kani kauhistuneena. "Kuningatar voisi kuulla! Katsopa, hän tuli vähän liian myöhään, ja kuningatar sanoi —"

"Paikoillenne!" huusi kuningatar ukkosäänellä, ja kaikki alkoivat juoksennella sikin sokin joka taholle kompastuen toinen toisiinsa. Kotvasen kuluttua olivat kuitenkin kaikki järjestyksessä ja leikki alkoi. Liisa ei ollut mielestään koskaan nähnyt hassunkurisempaa krokettikenttää. Se oli näet täynnä kuoppia ja syvennyksiä, pallot olivat ilmieläviä siilejä, nuijat samoin ihka eläviä flamingolintuja ja sotamiesten täytyi taivuttautua kaksin kerroin ja seistä käsillään ja jaloillaan toimiakseen portteina.

Liisasta oli ensin hirveän vaikeata hoitaa flamingoansa. Hän saattoi tosin jotenkin mukavasti pitää sitä kainalossaan niin että sen säät riippuivat alaspäin, mutta juuri kun hän oli saanut sen kaulan oikaistuksi ja aikoi iskeä siiliä sen päällä, lintu kiertyi kokoon ja katseli häntä kasvoihin niin hämmästyneen näköisenä, että Liisa ei voinut olla nauruun purskahtamatta. Ja kun hän sitten oli saanut sen pään taivutetuksi ja oli taas alkamaisillaan, oli siili hänen suureksi harmikseen suoristunut ja ryömi parhaillaan tiehensä. Lisäksi oli aina joku pieni vako tai kuoppa vastuksena, kun hänen piti iskeä siiliin, ja sotamiesportit nousivat tuon tuostakin pystyyn, vaeltaen pitkin kenttää. Liisa tulikin siihen päätökseen, että tällainen peli oli mahdottoman vaikeata.

Pelaajat eivät rahtuakaan välittäneet vuoroistaan, pelasivat vain umpimähkään ja riitelivät koko ajan siileistänsä. Kuningatar joutui melkein heti vihan vimmoihin, polki jalkaansa ja kirkui lakkaamatta: "Pää poikki! Pää poikki!"

Liisa alkoi käydä levottomaksi. Hän ei tosin vielä ollut joutunut kuningattaren kanssa kiistaan, mutta milloin tahansa saattoi niin käydä. "Ja mitenhän minun silloin käy?" hän tuumi. "Täällä näkyy olevan alituisessa vaarassa kadottaa päänsä, onpa ihme että ainoatakaan vielä on elossa."

Hän alkoi miettiä jotain keinoa päästäkseen pakoon. Katsellessaan mitä tietä saattaisi paeta kenenkään huomaamatta hän yhtäkkiä älysi kummallisen ilmiön ilmassa. Ensin hän kummasteli sitä kovin, mutta katseltuaan sitä hetken tarkasti hän keksi että se oli irvistys ja tuumasi: "Sehän on irvikissa. Onpa hauska saada joku puhetoveri."

"Mitä kuuluu?" kysyi kissa, niin pian kuin sen suu tuli näkyviin.

Liisa odotti kunnes sen silmät näyttäytyivät ja nyökkäsi sitten päätään: "On turha vastata sille ennen kuin korvat tai ainakin toinen niistä on näkyvissä", hän tuumi. Samassa ilmestyikin koko pää, ja silloin Liisa laski flamingonsa maahan ja alkoi kertoa pelistä mielissään siitä, että oli joku, joka kuunteli häntä. Kissa kaiketi arveli olevansa jo aivan riittävästi näkyvissä ja antoi muun ruumiin jäädä näkymättömiin.

"Minusta he pelaavat aivan väärin", puheli Liisa melkein valittavalla äänellä, "ja sitten he riitelivät niin kauheasti etteivät voi kuulla toistensa puhetta, eikä heillä ole mitään määrättyjä sääntöjä, ja vaikka olisikin, ei kukaan pitäisi niistä lukua. Käsitähän kuinka ymmälle sitä joutuu, kun kaikki pallot, portit ja muut ovat eläviä olentoja. Minun pitäisi nyt esimerkiksi kulkea tuon portin läpi, joka vaeltaa tuolla toisessa päässä kenttää, ja juuri kun minun siilini oli iskemäisillään kuningattaren siiliin, se juoksi tiehensä nähdessään minun palloni tulevan."

"Mitä pidät kuningattaresta?" kysyi kissa hiljaa.

"En ollenkaan, hän on niin kauhean —" samassa hän huomasi kuningattaren kuuntelevan aivan hänen takanaan ja jatkoi: "taitava pelaaja, että on turha koettaa häntä voittaa."

Kuningatar hymyili ja jatkoi matkaansa.

"Kenelle sinä puhelet?" kysyi kuningas lähestyen Liisaa ja katsellen kissan päätä kovin uteliaana.

"Ystävälleni irvikissalle", sanoi Liisa. "Suokaa minun esittää hänet teille."

"Hänen ulkomuotonsa ei ollenkaan miellytä minua", sanoi kuningas, "Mutta hän saa silti suudella kättäni jos tahtoo."

"Ei kiitos", virkkoi kissa.

"Älä ole hävytön äläkä tuijota minuun noin", sanoi kuningas peräytyen Liisan selän taakse.

"Saa kattikin kuningasta katsoa", sanoi Liisa. "Niin sanotaan jossain kirjassa, mutta en nyt muista missä."

"Mutta minä en kärsi nähdä häntä", sanoi kuningas jyrkästi ja huusi kuningattarelle, joka juuri kulki ohitse: "Armaani, minä tahdon, että tuo kissa toimitetaan täältä pois."

Kuningatar tunsu vain yhden keinon suoriutua kaikista pulmista, suurista ja pienistä.

"Pää poikki!" hän sanoi edes päätään kääntämättä.

"Minä noudan itse teloittajan", huudahti kuningas innokkaasti ja riensi pois.

Liisa oli juuri matkalla kentälle katsomaan, millä kannalla peli oli, mutta kuuli jo kaukaa kuningattaren kirkuvan täyttä kurkkua. Hän oli jo määrännyt pään poikki kolmelta pelaajalta, koska he olivat laiminlyöneet vuoronsa. Liisan ei tehnyt mieli jatkaa peliä, koska kaikki oli niin sekaista, ettei kukaan tietänyt vuoroansa. Hän lähti siis hakemaan siiliään. Se oli juuri innokkaassa tappelussa toisen siilin kanssa, ja Liisasta tämä oli vallan mainio tilaisuus krocketoida toista siiliä toisella. Pahaksi onneksi flamingo oli mennyt puutarhan toiseen päähän, jossa Liisa huomasi sen tekevän perin kömpelöitä yrityksiä lentää puuhun.

Kun hän oli saanut flamingon kiinni ja kantanut sen takaisin, oli tappelu päättynyt ja molemmat siilit tipotiessään. Liisasta se olikin yhdentekevää, sillä kaikki portit olivat lähteneet pois toiselle puolelle kenttää. Hän pisti siis flamingon kainaloonsa, ettei se enää pääsisi pakenemaan, ja lähti taas puhelemaan pikkuisen ystävälleen.

Tullessaan takaisin irvikissan luo hän suureksi kummakseen näki suuren väkijoukon sen ympärillä. Kuningas, kuningatar ja teloittaja olivat joutuneet kiivaaseen sanakiistaan. He puhuivat kaikki yhteen ääneen, muut seisoivat sillä aikaa aivan ääneti, pelästyneen näköisinä.

Kun Liisa ilmestyi paikalle, vaativat kaikki kolme häntä heti riidan ratkaisijaksi. Jokainen toi esille oman kantansa ja kaikki huusivat yhtäkaaa, niin että hänen oli mahdoton tarkoin kuulla, mitä kukin sanoi.

Teloittaja väitti, että oli mahdoton katkaista kaulaa, kun ei ollut ruumista, hän ei koskaan ollut sellaista tehnyt eikä ikinä tulisi tekemäänkään.

Kuningas väitti, ettei se ollut mikään mahdoton asia, koska kissalla kerran oli kaula.

Kuningatar väitti, että jollei tuossa tuokiossa hänen käskyään täytetä, niin hän tuomitsee joka ainoan seurastaan päättömäksi. Juuri tämän johdosta kaikki näyttivät niin kauhean pelästyneiltä ja synkiltä.

Liisa ei keksinyt sanoa sen parempaa kuin: "Kissa on herttuattaren oma, paras olisi kysyä häneltä."

"Hän on vankeudessa", sanoi kuningatar teloittajalle, "tuokaa hänet tänne." Ja teloittaja juoksi pois.

Samassa alkoi kissanpää kadota, ja kun teloittaja saapui takaisin herttuattaren kera, se oli tykkänään kadonnut. Kuningas ja teloittaja juoksivat kuin hullut edestakaisin löytääkseen kissanpään, ja toiset seurueesta palasivat krokettikentälle.

Valekilpikonnin tarina

"Et saata uskoa, kuinka iloinen olen nähdessäni sinut taas!" sanoi herttuatar pistäen käsivartensa hellästi Liisan kainaloon.

He astuivat eteenpäin, ja Liisa oli varsin iloinen nähdessään hänen olevan noin hyvällä tuulella. Hän

arveli itsekseen, että pippuri kaiketi oli syynä siihen, että herttuatar taannoin keittiössä oli niin rajuluontoinen.

"Jos minä olisin herttuatar", hän tuumi, niin mahdottomalta kuin se hänestä tuntuikin, "en koskaan käyttäisi pippuria. Liemi maistuu paljon paremmalta ilman sitä. — Kenties pippuri juuri tekeekin ihmiset niin äkäisiksi", hän jatkoi iloissaan siitä, että oli keksinyt jotain uutta, "ja etikka tekee heidät happamiksi — ja kamomillatee katkeriksi — ja — ja rintasokeri ja muut sellaiset tekevät lapset suloisiksi. Minä toivoisin vain ihmisten tämän ymmärtävän, silloin he eivät olisi niin saitoja makeisten jaossa."

Hän unohti tykkänään herttuattaren tätä tuumiessaan ja säpsähti, kun yhtäkkiä kuuli hänen äänensä korvansa juuressa.

"Sinä mietit jotain, kultaseni, siksi unohdat puhua. En nyt juuri tällä haavaa muista minkä opetuksen tästä saa, mutta hetkisen kuluttua sen sanon."

"Ehkä siitä ei saakaan mitään oppia", rohkeni Liisa huomauttaa.

"Vaiti, vaiti, lapseni!" sanoi herttuatar. "Ei ole ainoatakaan asiaa, josta ei saisi jotain oppia, kun sen vain keksii." Näin sanoen hän likistäytyi aivan Liisan kylkeen. Liisa ei lainkaan pitänyt siitä, että hän tunkeutui niin lähelle, ensiksikin siitä syystä, että herttuatar oli juuri niin pitkä, että hänen leukansa yletti tytön olkapäihin ja tämä leuka oli epämiellyttävän terävä. Mutta Liisa ei tahtonut olla tily ja koetti siis tyynesti kantaa kohtalonsa.

"Sopu näyttää olevan parempi nyt kentällä", virkkoi hän.

"Niin näkyy", sanoi herttuatar, "ja tästä voimme oppia: Kyllä sopu sijaa antaa."

"Kaikesta hän keksiikin jotain oppia", arveli Liisa itsekseen.

"Sinä varmaankin ihmettelet sitä, etten kiedo käsivarttani kaulaasi", puhui herttuatar, hetken kuluttua, "mutta katsopas, minä en oikein luota flamingosi lauhkeuteen. Luuletko että uskallan koettaa?"

"Se voisi puraista", vastasi Liisa viekkaasti, hän ei näet lainkaan halunnut herttuattaren käsivartta kaulaansa.

"Tosiaan", sanoi herttuatar; "flamingot ja sinappi purevat kumpikin. Ja tästä voimme oppia: Kaksi kukkoa ei sovi samalla tunkiolla kiekumaan."

"Mutta sinappi ei ole lintu", Liisa huomautti.

"Oikeassa kuten aina", sanoi herttuatar, "sinulla on erinomaisen selvä järki."

"Minä luulen, että se kuuluu kivennäisiin", sanoi Liisa.

"Tietysti", sanoi herttuatar, joka mielihyvällä näytti hyväksyvän kaiken, minkä Liisa sanoi, "täällä aivan lähellä on sinappikaivos. Ja tästä voimme oppia —"

"Ai, nyt tiedänkin!" huudahti Liisa keskeyttäen herttuattaren. "Se on vihannes. Se ei tosin näytä vihannekselta, mutta niin se sittenkin on."

"Olen aivan yhtä mieltä sinun kanssasi", sanoi herttuatar. "Ja tästä voimme taaskin oppia: Ole se, miltä näytät! Tai yksinkertaisemmin lausuttuna: Älä koskaan luulottele olevasi toinen kuin miltä muiden silmissä näytät tai olet näyttänyt, tai älä näyttäydy toisena kuin mikä toisten silmissä olet ollut, silloin kun näytit toiselta toisten silmissä."

"Luullakseni ymmärtäisin tämän paremmin, jos näkisin sen kirjoitettuna, pelkään etten oikein voinut seurata sanojanne", lausui Liisa hyvin kohteliaasti.

"Oh, tämä ei ole mitään sen rinnalla mitä voisoin sanoa, jos vain tahtoisin", sanoi herttuatar.

"Älkää suinkaan vaivautuko sen enempää", sanoi Liisa.

"Oi, älä puhu vaivautumisesta!" sanoi herttuatar. "Minä lahjoitan sinulle kaiken, mitä tähän asti olen puhunut."

"Senlaatuiset lahjat eivät todellakaan ole kalliita!" arveli Liisa itsekseen. "Olenpa iloinen siitä, ettei minulle anneta mokomia syntymäpäivälahjoja!" Mutta hän ei uskaltanut lausua tätä ääneen.

"Taasko ajatuksissa?" kysyi herttuatar ja painoi terävän pikku leukansa syvemmälle Liisan

olkapäähän.

"On kai minulla oikeus ajatella", vastasi Liisa tuikeasti, häntä alkoi näet keskustelu tuskastuttaa.

"Aivan yhtä selvä oikeus, kuin porsailta on lentämiseen", sanoi herttuatar, "ja tästä voimme op..."

Mutta tässä herttuattaren ääni Liisan suureksi kummaksi katkesi juuri kesken hänen lempisanaansa, "oppia", ja käsi Liisan kainalossa alkoi vavista. Liisa katsahti ylös, ja siinä seisoivat kuningatar heidän edessään, käsivarret ristissä, uhkaavana kuin ukkosilma.

"Kaunis ilma, teidän majesteettinne!" alkoi herttuatar matalalla, vienolla äänellä.

"Minä annan teille hyvän varoituksen", kiljaisi kuningatar ja potkaisi jalallaan maahan. "Joko te tai teidän pääanne poistukoon nyt heti paikalla! Valitkaa!"

Herttuatar valitsi ja poistui samassa silmänräpäyksessä.

"Tule jatkamaan peliä", sanoi kuningatar Liisalle, ja tämä oli niin pelästynyt, että sanaakaan virkkaamatta seurasi häntä krokettikentälle.

Toiset vieraat käyttivät hyväkseen kuningattaren poissaoloa ja levähtivät siimeksessä. Mutta nähdessään hänen lähestyvän he kiirehtivät tuossa tuokiossa jatkamaan peliään, sillä kuningatar oli kuoleman uhalla kieltänyt heitä poistumasta pelistä.

Pelin kestäessä kuningatar koko ajan riiteli toisten kanssa kiljaisten tuon tuostakin: "Pää poikki! Pää poikki!" Ja se, jota hän näin rankaisi, joutui heti sotamiesten käsiin, joiden tietysti silloin täytyi jättää porttiasemansa. Ei aikaakaan, kun kaikki portit näin vähitellen olivat joutuneet asemiltaan ja kaikki muut paitsi kuningas, kuningatar ja Liisa olivat vankina ja kuolemaan tuomittuja.

Silloin kuningatar taukosi aivan hengästyneenä ja sanoi Liisalle: "Oletko koskaan nähnyt valekilpikonnaa?"

"En", vastasi Liisa. "Enpä edes tiedä mikä valekilpikonna onkaan."

"Tietysti se, mistä valekilpikonnanlientä valmistetaan", virkkoi kuningatar.

"En ole koskaan sellaisesta kuullut, vielä vähemmän nähnyt", sanoi Liisa.

"Tule sitten", sanoi kuningatar, "niin hän kertoo sinulle tarinansa."

Lähtiessään Liisa kuuli kuninkaan matalalla äänellä sanovan koko seurueelle: "Te olette kaikki armahdetut."

"Sepä oli hauskaa!" mietti Liisa, joka oli ollut kovin suruissaan kaikkien niiden tähden, jotka kuningatar oli määrännyt kuolemaan.

Vähän aikaa astuttuaan saapuivat he aarnikotkan luo, joka päivänpaisteessa veteli sikeintä untaan. (Ellet ole ennen kuullut mikä aarnikotka on, voit sen nähdä kuvasta.)

"Ylös laiskuri", sanoi kuningatar, "ja vie tämä nuori neiti valekilpikonnan luo. Hän haluaa kuulla hänen tarinansa. Minun täytyy palata takaisin katsomaan, onko tuomioni pantu toimeen". Ja niin hän lähti jättäen Liisan ja aarnikotkan kahden kesken.

Liisaa ei tämän ihmeotuksen ulkomuoto lainkaan miellyttänyt, mutta hän arveli olevansa jotenkin yhtä turvassa aarnikotkan luona kuin julman kuningattaren seurassa. Ja niin hän jäi paikoilleen.

Aarnikotka nousi istumaan, hieroi silmiään ja seurasi katseellaan kuningatarta, kunnes tämä oli poissa näkyvistä. Sitten se ravisti itseään ja mutisi puolittain itsekseen, puolittain Liisalle: "Mokoma hassu!"

"Kuka on hassu", kysyi Liisa.

"Kukako? Hän tietysti!" vastasi aarnikotka. "Hän vain kuvittelee. Ei hänen kuolemantuomioitaan koskaan panna täytäntöön. Tule."

"Täällä näkyy jokainen sanovan: — Tule", tuumi Liisa astuessaan hitaasti aarnikotkan jäljestä. "Minua ei ole iki maailmassa näin komennettu, ei ikipäivinä."

He eivät astuneet montakaan askelta ennen kuin jo kaukaa näkivät valekilpikonnan istuvan suruissaan ja hylättynä kalliosärkällä. Kun he tulivat lähemmäksi, Liisa kuuli sen huokaavan niin kuin

sen sydän olisi ollut särkymäisillään. Hän surkutteli sitä kovin.

"Mitä se suree?" hän kysyi aarnikotkalta, ja aarnikotka vastasi samaan tapaan kuin taannoin: "Se vain kuvittelee, ei se mitään sure. Tule pian!"

He saapuivat valekilpikonna luo. Tämä katseli heihin suuret silmät kyynelissä, mutta virkkamatta sanaakaan.

"Tämä nuori neiti haluaa kuulla tarinasi", virkkoi aarnikotka.

"Minä kerron sen hänelle", sanoi valekilpikonna syvällä, kolealla äänellä. "Istuutukaa molemmat älkääkä puhuko sanaakaan ennen kuin olen opettanut."

He istuutuivat, ja syvä äänettömyys vallitsi hetken aikaa. "En todellakaan käsitä, miten hän voi koskaan päästä loppuun ellei hän lainkaan aloita", tuumi Liisa, mutta odotti kuitenkin kärsivällisesti.

"Ennen muinoin", virkkoi valekilpikonna viimein huokaisten syvään, "minä olin oikea kilpikonna."

Näitä sanoja seurasi varsin pitkä äänettömyys. Silloin tällöin kuului vain aarnikotkan eriskummainen huudahdus: "Jarr!" jota vastoin valekilpikonna koko ajan nyyhkytti haikeasti. Liisan teki mieli nousta ja sanoa: "Kiitän teitä, hyvä herra, huvittavasta tarinastanne", mutta hän toivoi kuitenkin yhä vielä saavansa kuulla jotain erinomaista. Hän istui siis hiljaa alallaan eikä puhunut mitään.

"Kun olimme pieniä", jatkoi valekilpikonna viimein tyynemmin, vaikka yhä vielä silloin tällöin nyyhkyttäen, "kävimme koulua meressä. Opettajamme oli muuan vanha merkikilpiö, jota meidän oli tapana sanoa kilpikonnaksi."

"Miksi sanoitte häntä kilpikonnaksi, vaikka hän ei ollutkaan?" kysyi Liisa.

"Me sanoimme häntä kilpi konnaksi_ tietysti sen vuoksi, että hän oli ilkeä, oikein konnamainen. Sinä olet todella kovin typerä", vastasi valekilpikonna äkäisesti.

"Sinun pitäisi hävetä tehdessäsi tuollaisia tyhmiä kysymyksiä", lisäsi aarnikotka, ja sitten molemmat istuivat hiljaa ja tuijottivat Liisa rukkaan, joka oli vaipua maan alle. Viimein aarnikotka sanoi valekilpikonnalle: "Jatkahan, veitikka! Älä kuhnaile koko päivää."

Ja toinen jatkoi seuraavasti:

"Niinpä niin, me kävimme koulua meressä, usko sitten tai ole uskomatta —".

"Enhän minä ole sanonut, etten usko sitä!" huudahti Liisa.

"Sanoitpas", sanoi valekilpikonna.

"Suu kiinni!" tokaisi taaskin aarnikotka ennen kuin Liisa ennätti virkkaa sanaakaan. Valekilpikonna jatkoi:

"Me nautimme aivan erinomaista opetusta — me kävimme totta tosiaan joka päivä koulua."

"Olen minäkin käynyt joka päivä koulua", sanoi Liisa, "ei sinun tarvitse siitä niin kovin pöyhkeillä."

"Oliko sinulla myös yksityistunteja?" kysyi valekilpikonna hiukan levottomasti.

"Oli kyllä", vastasi Liisa, "me opimme ranskan kieltä ja soittoa."

"Ja pesua?" kysyi valekilpikonna.

"Ei suinkaan", vastasi Liisa loukkaantuneena.

"Oh, silloin et käynyt oikein hyvää koulua", sanoi valekilpikonna rauhoittuen. "Meidän lukujärjestyksessämme oli aina viimeisenä: ranskankieltä, soittoa ja *pesua* — ylimääräisesti."

"Mitäpä hyötyä teillä oli pesusta tuolla alhaalla meren pohjassa", arveli Liisa.

"Minulla ei ollut tilaisuutta oppia sitä", huokaisi valekilpikonna.

"Minä seurasin vain varsinaista opetusmäärää."

"Mitä siihen kuului?" kysyi Liisa.

"Ensiksikin tietysti pukemista ja harjausta", vastasi valekilpikonna, "ja sitten neljä eri laskutapaa: ylöslaskua, lähennystä, tarinoimalaskua ja takomista."

"En ole koskaan kuullut tarinoimalaskusta", rohkeni Liisa huomauttaa.

"Mitä se on?"

Aarnikotka kohotti molemmat käpälänsä kummastuneena pystyyn. "Mitä! Et ole koskaan kuullut tarinoimalaskusta!" se huudahti. "Etkö tiedä mitä tarinoida merkitsee?"

"Kyllä", vastasi Liisa arvelevasti, "se merkitsee kertomista."

"Niin", jatkoi aarnikotka, "jollat siis ymmärrä mitä tarinoimalasku on, olet kuin oletkin pöllö."

Liisa ei uskaltanut sen enempää kysellä, hän kääntyi siis valekilpikongan puoleen kysyen: "Mitä muuta opitte?"

"Niin, me luimme kuonotiedettä ja meritietoa sekä tervausoppia. Kuonotieteen opettajana oli muuan vanha merikoira, joka tuli kerran viikossa. Hän opetti meille sitä paitsi puristusta."

"Mitä se on?" kysyi Liisa.

"Ikävä kyllä, en voi sitä sinulle näyttää", sanoi valekilpikonna. "Olen liian kömpelö. Aarnikotka taas ei koskaan oppinut sitä."

"Minulla ei ollut aikaa", virkkoi aarnikotka. "Minä tutkin näet vanhoja kieliä. Opettajani oli vanha rapu, niin tosiaan, oikein vanha rapu."

"Minua hän ei opettanut", sanoi valekilpikonna huoaten. "Hän opetti platinaa ja sebraa, kuten sanottiin."

"Vallan niin, vallan niin", huokaisi aarnikotkakin vuorostaan ja molemmat eläimet kätkivät kasvot käpäliinsä.

"Ja montako tuntia luitte päivässä", kysyi Liisa nopeasti vaihtaakseen puheenaihetta.

"Ensimmäisenä päivänä kymmenen tuntia", sanoi valekilpikonna, "seuraavana yhdeksän ja niin edespäin."

"Sepä oli hassu lukujärjestys", huudahti Liisa kummissaan. Hetkisen kuluttua kysyi hän taas: "Yhdestoista päivä oli siis luopapäivä?"

"Tietysti", sanoi valekilpikonna.

"Ja mitä teitte kahdentenatoista päivänä?" uteli Liisa yhä.

"Riittää jo koulusta", keskeytti aarnikotka päättävästi. "Kerro hänelle nyt jotain leikistä."

Meriäyriäisen hyppy

Valekilpikonna huokasi syvään ja nosti toisen lämsänsä selkäpuolen silmilleen. Se katsoi Liisaan ja koetti puhua, mutta jonkin aikaa tukahduttivat huokaukset siltä äänen.

"Aivan kuin olisi saanut ruohon kurkkuunsa", sanoi aarnikotka. Ja sitten se alkoi koputtaa ja hakata toista selkään tarmonsä takaa. Viimein valekilpikonna pääsi ääneen, ja kyönelet poskia pitkin valuen se alkoi taas kertoa:

"Sinä et luultavasti ole paljon oleskellut meren pohjassa." "En suinkaan", virkkoi Liisa. "Et luultavasti myöskään ole koskaan joutunut tuttavuuteen meriäyriäisen kanssa". (Liisa aikoi sanoa: "Kerran maistoin —", mutta katkaisi äkkiä puheensa ja sanoi: "En, en koskaan."). "Sinulla ei siis saata olla aavistusta siitä kuinka ihana meriäyriäisen hyppy on."

"Ei todellakaan", sanoi Liisa. "Minkälainen tanssi se on?"

"No niin", puuttui aarnikotka puheeseen, "ensin asetutaan riviin meren rantaa pitkin —"

"Kahteen riviin!" huudahti valekilpikonna. "Hylkeet, merikilpiöt ja muut sellaiset, ja sitten kun kaikki maneetit ensin on siivottu tieltä pois —"

"Johon tavallisesti kuluu pitkä aika", keskeytti aarnikotka.

"— astutaan eteenpäin paritusten —"

"Jokaisella meriäyriäinen tanssikumppanina!" huusi aarnikotka.

"Tietysti", sanoi valekilpikonna, "kaksi askelta eteenpäin, sitten taas asetutaan paritusten —"

"— vaihdetaan meriäyriäistä ja peräydytään samassa järjestyksessä", jatkoi aarnikotka.

"Sitten", sanoi valekilpikonna, "heitetään —"

"Meriäyriäiset!" ulvoi aarnikotka ja kimmahti ylös ilmaan.

"— niin kauas merelle kuin voidaan —"

"Uidaan niiden jäljestä!" karjui aarnikotka.

"Heitetään kuperkeikkaa meressä!" huusi valekilpikonna keikahdellen hurjasti edestakaisin.

"Vaihdetaan taas meriäyriäisiä!" kiljui aarnikotka.

"Takaisin taas maalle päin, ja — siinä on koko ensimmäinen vuoro", sanoi valekilpikonna alentaen ääntänsä. Ja nyt molemmat eläimet, jotka tähän asti olivat hyppineet kuin hassut, istuutuivat äkkiä maahan sangen surullisina ja rauhallisina ja katsoivat Liisaan.

"Se on kai erinomaisen sievä tanssi", virkkoi Liisa arasti.

"Tahtoisitko nähdä pienen näytteen siitä?" kysyi valekilpikonna.

"Kovin mielelläni", vastasi Liisa.

"Koetetaanpa ensimmäistä vuoroa!" sanoi valekilpikonna aarnikotkalle.
"Voimme kyllä tanssia ilman meriäyriäisiä. Kumpi meistä laulaa?"

"Oi, sinä tietysti", sanoi aarnikotka. "Minä olen unohtanut sanat."

Ja niin alkoivat molemmat juhlallisesti tanssia Liisan ympärillä, astuivat tuon tuostakin hänen varpailleen, kun joutuivat aivan hänen lähelleen, ja löivät etukäpäpäillään tahtia. Valekilpikonna lauloi hyvin hitaasti ja surullisesti seuraavan laulun:

Etanalle valkoturska virkkoi: "Liiku nopsempaan!
Merisika purstolleni juur' on polkemaisillaan.
Kas, kun meriäyriäiset, kilpikonnat kiittää pois;
rannalla ne vartoo, etkö karkeloon sä käydä sois?"

"Käytkö? Etkö? Käytkö? Etkö karkeloon sä käydä sois?
Käytkö? Etkö? Käytkö? Etkö karkeloon sä käydä sois?"

"Ei, et arvata sa saata, kuinka kaunis onkaan tie,
konsa äyriäisten kanssa merelle se meidät vie!"
Mutta etanainen empi! "Liian pitkä tie se ois!"
Tuhannesti kiittää tahtoi, vaan jäi karkelosta pois,
tuhannesti kiittää tahtoi, vaan jäi karkelosta pois.

Tuohon sulho suomuniekka: "Siitä viis kuin pitkä tie."
Tuolla meren tuolla puolen totta toinen ranta lie.
Sitä lähempänä Ranska, Englanti jos loitoll' ois.
Käytkö? Etkö? Käytkö? Etkö karkeloon sä käydä sois?
Käytkö? Etkö? Käytkö? Etkö karkeloon sä käydä sois?"

"Kiitos, sepä oli todella erinomaisen hauska tanssi", sanoi Liisa hyvin iloisena, kun tanssi vihdoinkin oli lopussa, "ja tuo ihmeellinen laulu valkoturskasta on mielestäni hyvin sievä."

"Ah, niin, valkoturskasta muistan", sanoi valekilpikonna, "ne — olet kai nähnyt niitä?"

"Kyllä", sanoi Liisa, "olen usein nähnyt niitä aami..." Hän vaikenä äkkiä.

"Minä en tiedä kuka Aami lienee", sanoi valekilpikonna, "mutta jos olet nähnyt niitä usein, tiedät tietysti minkä näköisiä ne ovat."

"Enköhän", arveli Liisa miettiväisenä. "Ne pitävät pyrstönsä suussa ja ovat aivan korppumurujen peitossa."

"Sinä erehdyt murusten suhteen", sanoi valekilpikonna, "ne kyllä liukenevat meressä pois. Mutta ne

pitävät pyrstönsä suussa, ja siihen on syynä —" samassa valekilpikonna haukotteli ja sulki silmänsä. "Kerro hänelle, mikä siihen on syynä, ja koko tuo juttu", se sanoi aarnikotkalle.

"Syy on siinä", selitti aarnikotka, "että ne tahtoivat tanssia meriäyriäisten kanssa. Sitten ne ajettiin merelle. Sitten ne putosivat syvälle. Ja sitten niiden pyrstö tarttui suuhun. Ja sitten ne eivät enää saaneet sitä pois. Siinä koko juttu."

"Kiitos", sanoi Liisa, "se oli kovin hauska juttu. En ole koskaan ennen tietänyt näin paljon valkoturskasta."

"Voin minä kertoa sinulle vielä enemmänkin jos tahdot", lausui aarnikotka. "Tiedätkö, mistä syystä sitä sanotaan _valko_turskaksi?"

"En ole koskaan tullut sitä ajatelleeksi", sanoi Liisa. "Mistä syystä?"

"Sitä käytetään kenkiin ja saappaisiin", sanoi aarnikotka sangen juhlallisesti.

Liisa oli perin ymmällä. "Käytetään kenkiin ja saappaisiin!" hän toisti kummastuneena.

"Miksikä ei, mitä *sinä* sitten käytät kenkiisi", sanoi aarnikotka. "Minä tarkoitan, millä mustaat ne?"

Liisa katseli kenkiinsä ja tuumi hetken ennen kuin vastasi. "Luullakseni ne on mustattu kenkävoiteella."

"Meren pohjassa ei kenkiä mustata vaan valkaistaan, ja siihen käytetään valkoturskaa. Ymmärrätkö nyt?"

"Ja mistä aineesta jalkineet tehdään?" kysyi Liisa kovin uteliaasti.

"Tietysti nahkiaisista", vastasi aarnikotka jotenkin kärsimättömästi, "tuon voisi mikä rapu tahansa sinulle kertoa. Mutta kerropas sinä nyt meille jotain omista seikkailuistasi."

"Minä voin kertoa teille seikkailuja tästä aamusta alkaen", lausui Liisa hiukan arasti, "mutta eilisestä päivästä en viitsi kertoa, sillä silloin olin aivan eri henkilö."

"Selitä tarkemmin", sanoi valekilpikonna.

"Ei, ei! Ensin seikkailut", sanoi aarnikotka kärsimättömästi, "selitykset ovat aina niin pitkäväteisiä."

Niinpä Liisa siis alkoi kertoa seikkailujaan siitä hetkestä lähtien, kun hän ensi kerran näki valkokanin. Hän oli ensin vähän hermostunut, sillä molemmat eläimet tunkeutuivat kummaltakin puolen aivan hänen päälleen silmät ja suu sepposen selällään, mutta hänen rohkeutensa kasvoi mitä kauemmin hän kertoi. Hänen kuulijansa olivat aivan hiljaa, kunnes hän alkoi kertoa, kuinka oli lausunut kaalimadolle: "Kuules nyt, pappa Kanttarelli", ja kuinka koko runo meni väärin. Silloin valekilpikonna veti syvään henkäyksen ja arveli:

"Varsin merkillistä."

"Niin merkillistä kuin ikinä olla saattaa", sanoi aarnikotka.

"Koko runo meni väärin!" toisti valekilpikonna mieltäväisenä. "Olisipa hauskaa kuulla hänen lausuvan jotain nyt. Käske hänen alkaa!" Se katsoi aarnikotkaan, jolla se luuli olevan jonkinlaista vaikutusvaltaa Liisaan.

"Nouse seisomaan ja lausu!"

"Jopa nuo eläimet komentavat ja luettavat läksyjä yhtä mittaa", mietti Liisa. "Aivan kuin olisin koulussa." Hän nousi kuitenkin seisomaan ja alkoi lausua. Mutta hänen päänsä oli niin täynnä meriäyriäisen hyppyä, että hän tuskin itsekään tiesi mitä sanoi ja kaikki sanat menivät ihan sekaisin:

Äyriäinen peilin eessä ihasteli itseään, punaviitta ylväs yllä seisoi, suki viiksiään, saksihinsa tarttui, taiten parran päitä pujeroi, jalat käänsi kannatusten, niin kuin nenä neuvon soi.

"Se oli aivan eri lailla kuin minun lapsuudessani oli tapana lausua", sanoi aarnikotka.

"Minä en tosin koskaan ennen ole sitä kuullut", virkkoi valekilpikonna, "mutta mielestäni se on vain tyhjäänpäiväistä lorua koko runo."

Liisa ei puhunut mitään; hän istuutui maahan ja kätki kasvot käsiinsä miettien, tokko mikään enää ikipäivinä olisi luonnollista ja jokapäiväistä.

"Olisipa hauska saada kuulla selitys tähän", sanoi valekilpikonna.

"Ei hän osaa sitä selittää", sanoi aarnikotka nopeasti. "Jatka seuraavasta säkeistöstä!"

"Mutta kantapää?" intti valekilpikonna. "Kuinka hänen nenänsä *saattoi* neuvoa niitä kääntämään?"

"Se on ensimmäinen asento tanssissa", väitti Liisa, mutta oli siitä huolimatta hirveän hämillään ja olisi mieluummin vaihtanut puheenaihetta.

"Jatka seuraavasta värssystä", toisti aarnikotka. "Se alkaa näin: —
Katso, täss' on..."

Liisa ei uskaltanut olla tottelematon, ja vaikka hän oli varma siitä, että kaikki menisi päin seiniä, hän jatkoi vapisevalla äänellä:

"Katso, täss', on kaunis maani!" lausui vanha lohi noin.

"Soma minulla on sormus, herkut kutsuu kukkuroin..."

"En todellakaan ymmärrä mitä hyötyä on tuommoisen lorun latelemisesta", keskeytti valekilpikonna, "koska et kuitenkaan osaa sitä selittää? Enpä ole pahempaa sekasotkia eläissäni kuullut!"

"Niin, taitaa tosiaankin olla parasta, että lopetat", sanoi aarnikotka.
Ja Liisa totteli ilomielin.

"Koetetaanko toista vuoroa meriäyriäisen hypystä?" virkkoi aarnikotka.
"Vai olisiko sinusta hauskeampi kuulla valekilpikonnin laulavan jotain?"

"Oh, jos valekilpikonna tahtoo olla niin ystävällinen ja laulaa jonkin laulun, olen kovin iloinen", vastasi Liisa niin kiihkeästi, että aarnikotka puolittain loukkaantuneena virkkoi: "Hm! Makuasia! Laula hänelle 'Kilpikonnaliemi', laulathan, veli veikkonen!"

Valekilpikonna huoautti syvään ja alkoi haikealla äänellä, jonka nyyhkytykset tuon tuostakin sortivat, laulaa seuraavasti:

Ihana liemi, vihreä, sakea,
kuinka on höyrysi kuuma ja makea!
Keltäpä ei vesi kielelle kihoo?
Herkulla moisella laihakin lihoo.

Lienten liemi, kultainen!
Lienten liemi, kultainen!
Li-iemi ihana-ainen!

Li-iemi ihana-ainen!
Lienten liemi ku-ulta,
liemi, liemi kultainen!

Ihana liemi, ken pöytähän kalaa, lintua tai mitä muuta nyt halua? Kaikki on rinnallas
kehnoa, pientä, kiitämme sinua, kultaista lientä! Li-iemi ihana-ainen! Li-iemi ihana-ainen!
Lie-ienten liemi ku-ulta, liemi, liemi kultainen.

"Kuoro vielä kerran!" huusi aarnikotka, ja valekilpikonna oli juuri alkamaisillaan, kun äkkiä etäisyydestä kuului huuto: "Oikeudenkäynti alkaa!"

"Tule!" huusi aarnikotka ja Liisan käteen tarttuen kiirehti matkaan kuuntelematta laulua loppuun.

"Mikä oikeudenkäynti?" läähätti Liisa juostessaan, mutta aarnikotka vastasi vain: "Tule!" ja juoksi yhä nopeammin. Heidän takanaan kaikuivat yhä vienommin ja vienommin tuulen tuomina surumieliset sanat:

"Lienten liemi ku-ulta, liemi liemi kultainen!"

Kuka varasti leivokset?

Kun he saapuivat paikalle, istuivat herttakuningas ja herttakuningatar valtaistuimellaan ja heitä ympäröi sankka joukko mitä erilaisimpia pikku lintuja ja elukoita sekä sen lisäksi koko korttipakka. Heidän edessään oli sotamies kahleissa, ja hänen kummallakin puolellaan seisovivat vartijat. Aivan

kuninkaan vieressä oli valkoinen kani torvi toisessa kädessä, toisessa pergamenttikäärö. Keskellä pihaa oli pöytä ja pöydällä suuri vadillinen leivoksia; ne näyttivät niin herkullisilta, että Liisalle tuli nälkä niitä katsellessa.

"Toivoisinpa, että oikeudenkäynti jo olisi päättynyt", tuumi hän, "jotta saisimme virvokkeita."

Mutta siitä ei näyttänyt olevan paljon toivoa, ja Liisa alkoi siis ajan kuluksi tarkastella ympäristöään.

Liisa ei koskaan ennen ollut nähnyt kärjäpihaa, mutta hän oli lukenut sellaisista paljon ja oli hyvin mielissään, kun huomasi tuntevansa nimeltä melkein kaikki läsnäolijat. "Tuo tuossa, jolla on noin suuri tekotukka, on tuomari", päätteli hän itsekseen.

Tuomari oli muutoin kuningas, ja kun hänellä oli kruunu valetukallaan näytti hän perin hassunkuriselta, ainakaan ei kruunu häntä somistanut.

"Ja tuossa on valamiehistön istuinpaikka", ajatteli Liisa, "ja nuo kaksitoista elukkaa (hänen täytyi, nähkääs, kutsua heitä elukoiksi, sillä muutamat valamiehistä olivat eläimiä, toiset lintuja), ne ovat luullakseni valamiehiä." Liisa lausui viimeisen sanan kahdesti tai kolmesti, hän oli näet kovin ylpeä siitä, että tiesi mitä se merkitsi, tuskinpa vain moni sen ikäinen tyttö olisi tiennyt.

Nuo kaksitoista valamiestä kirjoittivat hyvin uutterasti kivitaluihin. "Mitä he tekevät?" kuiskasi Liisa aarnikotkalle. "Eiväthän he voi mitään kirjoittaa ennen kuin oikeudenkäynti on alkanut."

"He piirtävät nimensä", kuiskasi aarnikotka vastaukseksi, "he pelkäävät unohtavansa sen ennen oikeudenkäynnin loppua."

"Pöllöpää!" virkkoi Liisa äkäisesti aivan ääneen, mutta vaikenä äkkiä, sillä valkoinen kani huusi: "Hiljaa oikeussalissa!" Ja kuningas nosti silmälasit nenälleen ja kurkisti tarkoin ympärilleen nähdäkseen kuka puhui.

Liisa näki paikaltaan yhtä selvästi, kuin jos olisi seisonut valamiesten selän takana, kuinka nämä kaikki kirjoittivat tauluihinsa: "Pöllöpää!" Hän huomasi myös, että yksi heistä ei tietänyt kuinka sana "pöllö" jaetaan tavuihin ja kysyi sitä naapuriltaan. "Kyllä heidän taulunsa mahtavat olla ihanassa siivossa oikeudenkäynnin päätyttyä!" arveli Liisa.

Erään valamiehen kivikynä kirskui. Tätä ei Liisa tietysti voinut sietää, hän astui poikki koko oikeussalin, hiipi valamiehen selän taa ja sai pian tilaisuuden siepata kynän pois. Hän teki sen niin näppärästi, että pikku valamies raukka (se oli Ville, sisilisko) ei voinut lainkaan ymmärtää minne se hävisi. Etsittyään sitä siis ensin joka paikasta sen täytyi vihdoinkin ruveta kirjoittamaan sormellaan, ja se oli jotenkin tarpeetonta, siitä ei näet jäänyt mitään jälkeä tauluun.

"Airut, lue syytös!" sanoi kuningas.

Ja siitä nyt valkea kani puhalsi kolmesti torveen, kiersi pergamenttikäärönsä auki ja luki seuraavasti:

Kuningatar kakut kauniit leipoi.
Mua kuulkaa, hei!
Sotamies kakut kotiinsa kantoi,
ne varkain vei.

"Julistakaa tuomio!" sanoi kuningas valamiehistölle.

"Ei vielä, ei vielä", keskeytti kani hätäisesti. "Sitä ennen täytyy suorittaa yhtä ja toista."

"Kutsukaa ensimmäinen todistaja esille", sanoi kuningas. Valkoinen kani puhalsi taas kolmesti torveen kajauttaen: "Ensimmäinen todistaja!"

Ensimmäinen todistaja oli hatuntekijä. Hän tuli teekuppi toisessa ja voileipä toisessa kädessä. "Pyydän anteeksi teidän majesteettinne", hän puhui, "että tuon nämä mukamani, mutta en ennättänyt tyhjentää teekuppiani kun minua tultiin hakemaan."

Hatuntekijä katsoi höperöön jänikseen, joka oli seurannut häntä oikeussaliin käsikädessä murmelin kanssa.

"*Luullakseni* maaliskuun neljäntenätoista", sanoi hän.

"Viidentenätoista", lisäsi siihen höperö jänis.

"Kuudentenätoista", lisäsi siihen murmeli.

"Merkitkää se", sanoi kuningas valamiehistölle, ja valamiehistö kirjoitti innokkaasti kaikki kolme päivämäärää tauluihinsa, laski ne sitten yhteen ja muutti summan markoiksi ja penneiksi.

"Ota hattu päästäsi", sanoi kuningas hatuntekijälle.

"Ei se ole minun", sanoi hatuntekijä.

"Varastettu!" huudahti kuningas kääntyen valamiehistön puoleen, joka silmänräpäyksessä merkitsi asianhaaran muistiin.

"Se on minulla kaupan", lisäsi hatuntekijä selitykseksi. "Minulla ei ole ainoatakaan omaa. Olen hatuntekijä."

Tämän kuullessaan kuningatar nosti silmälasit nenälleen ja tähtäsi tuikeasti katseensa hatuntekijään, joka kalpeni ja kävi levottomaksi.

"Lausu todistuksesi", ärjäisi kuningatar, "äläkä ole noin hermostunut, taikka menetät heti paikalla henkesi."

Tämä ei näyttänyt rohkaisevan todistajaa lainkaan. Hän muutteli milloin vasenta milloin oikeaa jalkaa, tuijotti kuningattareen levottomana ja puraisi hädissään palasen teekupistaan voileivän sijaan.

Juuri samassa silmänräpäyksessä tuli Liisalle sangen kummallinen tunne. Se kummastutti häntä suuresti, mutta viimein hän huomasi mitä se oli: hän oli taas alkanut kasvaa. Hänen ensimmäinen ajatuksensa oli nousta heti ja lähteä pois salista, mutta sitten hän päätti jäädä niin kauaksi aikaa kuin vielä mahtui huoneeseen.

"Kunpa et likistäisi minua noin kauheasti", sanoi murmeli, joka istui hänen vieressään. "Saatan tuskin hengittää."

"En voi sille mitään", vastasi Liisa sangen sävyisästi. "Minä kasvan."

"Sinulla ei ole oikeutta kasvaa *täällä*", sanoi murmeli.

"Älä puhu roskaa", sanoi Liisa rohkeammin, "tiedät kyllä, että itsekin kasvat."

"Niinpä kyllä, mutta minä kasvan järjellistä vauhtia, enkä noin naurettavalla tavalla." Näin sanoen se äreänä nousi ja astui huoneen poikki toiselle puolelle.

Sillä aikaa oli kuningatar koko ajan taukoamatta tuijottanut hatuntekijään, ja juuri samassa tuokiossa kuin murmeli astui salin poikki, hän sanoi eräälle oikeudenpalvelijalle: "Tuo minulle luettelo viime laulajaisten laulajista." Ja tämän kuultuaan hatuntekijä alkoi vavista niin, että molemmat kengät lensivät sen jaloista.

"Lausu todistuksesi", toisti kuningas äkäisesti, "taikka katkaisen pääsi, olitpa hermostunut tai et."

"Olen kurja mies poloinen, teidän majesteettinne", alkoi hatuntekijä vapisevin äänin, "— ja — ja olin juuri alkamaisillani teenjuontini — noin viikko sitten — ja sitten kun voileipä oli niin ohut — ja — ja — —"

"Älä kuhnaile!" ärjäisi kuningas. "Jatka!"

"Olen kurja mies poloinen", jatkoi hatuntekijä, "ja sitten tiputin vielä — mutta höperö jänis sanoi —"

"Enpähän sanonut!" keskeytti höperö jänis nopeasti.

"Sanoitpa!" intti hatuntekijä.

"Se on vale", sanoi höperö jänis.

"Hän väittää sen valheeksi", sanoi kuningas, "älkää merkitkö tätä kohtaa muistiin."

"No, niin ainakin murmeli sanoi", ja tätä sanoessaan hatuntekijä katseli ympärilleen nähdäkseen väittäisikö murmelikin hänen puheensa vääräksi, mutta murmeli ei puhunut mitään, se veteli sikeintä untaan.

"Sitten", jatkoi hatuntekijä, "leikkasin vähän enemmän voileipää —"

"Mutta mitä murmeli sitten sanoi?" kysyi muuan valamiehistä.

"Sitä en muista", sanoi hatuntekijä.

"Sinun täytyy muistaa", huomautti kuningas, "taikka katkaisen kaulasi."

Onneton hatuntekijä pudotti teekuppinsa ja voileipänsä ja vaipui polvilleen. "Olen kurja mies poloinen, teidän majesteettinne", aloitti hän.

"Sinä olet kovin kurja puhuja", sanoi kuningas.

Tässä muuan merisioista taputti käsiään, mutta hänet vaiennettiin silmänräpäyksessä. Koska tämä kuuluu kovin kamalalta, selitän teille, mitä sillä tarkoitettiin. Oikeudenpalvelijat ottivat ison, suusta nyöritettävän piikkopussin, työnsivät siihen merisian pää edellä ja istuutuivat itse säkin päälle.

"Olipa hauska nähdä tuotakin", arveli Liisa. "Olen niin usein lukenut sanomalehtien oikeudenkäyntikertomuksista: — Joku yritti taputtaa käsiään, mutta oikeudenpalvelijat vaiensivat suosionosoitukset. En koskaan ole tähän asti ymmärtänyt mitä se merkitsee."

"Ellei sinulla ole sen enempää sanomista, voit saapastella takaisin", jatkoi kuningas.

"En minä voi saapastella", sanoi hatuntekijä. "Minä olen sukkajalassa."

"Sukkajalassa ja sukkelajalassa, sanon minä!" vastasi kuningas.

Tässä toinen merisioista taputti käsiään, ja hänet vaiennettiin.

"Kas niin, nyt on päästy merisioista!" arveli Liisa. "Nyt voidaan jatkaa rauhassa."

"Olin juuri lopettamaisillani teeni", puheli hatuntekijä katsellen levottomasti kuningattareen, joka tutki laulajien luetteloa.

"Mene matkaasi", sanoi kuningas ja hatuntekijä pötki salista pois niin kiireesti, ettei ennättänyt vetää kenkiään jalkaansa.

"— ja katkaiskaa hänen päänsä pihalla", lisäsi kuningatar oikeudenpalvelijalle; mutta hatuntekijä oli jo kadonnut näkyvistä ennen kuin oikeudenpalvelija ennätti ovellekaan.

"Kutsukaa seuraava todistaja!" sanoi kuningas.

Seuraava todistaja oli herttuattaren keittäjätär. Hän kantoi pippurirasiaa kädessään, ja Liisa arvasi mitä siinä oli jo ennen kuin keittäjätär astui saliin, sillä oven luona istujat alkoivat kaikki yhtäkkiä aivastaa.

"Lausu todistuksesi", sanoi kuningas.

"Enpä niinkään", sanoi keittäjätär.

Kuningas loi huolestuneen katseen valkoiseen kaniin, joka kuiskasi: "Teidän majesteettinne täytyy käyttää ristikuulustelua tämän todistajan suhteen."

"Täytyy kuin täytyykin", huokasi kuningas alakuloisena. Sitten hän asetti käsivartensa ristiin, rypisti otsaansa niin uhkaavasti, että silmät olivat melkein näkymättömissä, ja lausui syvällä äänellä:

"Mistä leivoksia tehdään?"

"Pippurista enimmäkseen", vastasi keittäjätär.

"Siirapista", sanoi uninen ääni hänen takanaan.

"Nutistakaa tuo murmeli! Ajakaa tuo murmeli pellolle!" huusi kuningatar. "Lyökää tuolta murmelilta pää poikki! Vaientakaa hänet! Kuristakaa hänet! Tempaiskaa häneltä kuonokarvat!"

Hetken aikaa vallitsi kova sekasorto oikeussalissa. Kaikki ajoivat takaa murmelia, ja kun he taas istuutuivat paikoilleen, keittäjätär oli kadonnut.

"Sama se!", sanoi kuningas ja päästi helpotuksen huokauksen. "Kutsukaa seuraava todistaja." Ja hän lisäsi puoliääneen kuningattarelle:

"Kultaseni, ensi ristikuulustelu täytyy sinun totta tosiaan toimittaa. Minun päätäni alkaa siitä kivistä."

Liisa tarkasti valkoista kania tämän tavaillessa nimiä listasta. Hän oli varsin utelias näkemään, mitä seuraavalla todistajalla olisi sanomista — "sillä eivätpä he tähän asti ole monta todistusta saaneet", arveli hän. Voitko kuvailla hänen hämmästyttävää, kun valkoinen kani kimeällä pikku äänellään niin kovasti kuin jaksoi huusi nimen: Liisa!

"Tässä!" huudahti Liisa unohtaen aivan kiireissään, kuinka isoksi hän oli kasvanut muutaman minuutin kuluessa. Hän syöksähti pystyyn sellaista vauhtia, että kaasi hameenliepeillään kumoon valamiesten istuinpaikan. Siitä kaikki valamiehet suistuivat nurin niskoin yleisön päälle, ja siinä he nyt lojuivat sätkytellen ja muistuttivat suuresti kultakalakuppeloita, jonka Liisa viikko sitten vahingossa kaatoi.

"Oi, pyydän anteeksi!" hän huusi säikähtyneenä ja alkoi poimia heitä ylös niin nopeasti kuin saattoi. Hän muisti yhä kultakalojen onnettomuutta ja tunsu hämärästi, että ne täytyi mitä pikimmin koota ja pistää takaisin valamiesistuimille, muuten ne saattaisivat kuolla.

"Kuulustelu ei voi jatkua ennen kuin kaikki valamiehet ovat paikoillaan", sanoi kuningas kovin juhlallisella äänellä, — "*kaikki*", hän toisti pontevasti ja katseli tuikeasti Liisaan.

Liisa katsahti valamiehistöön ja huomasi, että hän kiireissään oli asettanut sisiliskon ylösalaisin. Pikku raukka huiskutti surullisesti häntänsä eikä voinut liikuttaa itseään minnekään päin. Liisa nosti sen nopeasti ylös ja asetti sen oikeinpäin; "eipä silti, että se olisi niin tärkeätä", tuumi hän itsekseen, "luultavasti siitä on oikeudenkäynnille aivan yhtä vähän hyötyä oli se sitten näin tai noin päin."

Niin pian kuin valamiehet olivat vähän tointuneet kuperkeikan tuottamasta säikähdyksestä ja kun taulut ja kivikynät oli löydetty ja ojennettu heille takaisin, ryhtyivät he taas työhön. Kaikki muut kirjoittivat kovin uutierasti tauluihinsa koko tapauksen menon paitsi sisilisko, joka näytti aivan liian rasittuneelta voidakseen tehdä mitään. Se istui vain suu auki ja tuijotti salin kattoon.

"Mitä sinä tiedät tästä asiasta?" kysyi kuningas Liisalta.

"En mitään", sanoi Liisa.

"Et yhtään mitään?" urkki kuningas itsepintaisesti.

"En yhtään mitään", vastasi Liisa.

"Tämä on kovin painavaa", sanoi kuningas kääntyen valamiehistön puoleen. Nämä olivat juuri kirjoittamaisillaan tämän tauluihinsa, kun valkoinen kani keskeytti: "Mitätöntä, teidän majesteettinne tarkoittaa tietysti", sanoi hän varsin kunnioittavalla äänellä, mutta rypisti otsaansa ja väenteli kasvojaan kuninkaalle puhuessaan.

"Mitätöntä, tarkoitin tietysti", sanoi kuningas nopeasti ja toisti itsekseen puoliääneen, "painavaa — mitätöntä — mitätöntä — painavaa —", ikään kuin olisi koettanut kumpi sana kuulosti paremmalta.

Muutamit valamiehistä kirjoittivat "painavaa", ja toiset "mitätöntä". Liisa seisoit niin lähellä, että saattoi lukea sen heidän tauluistaan, "mutta sehän on aivan samantekevää", hän arveli.

Samassa huusi kuningas, joka tähän asti hartaasti oli kirjoittanut muistikirjaansa: "Hiljaa!" Hän luki ääneen kirjastaan: "Toinen viidettä säännös: *Kaikki peninkulmaa pitemmät henkilöt poistukoot oikeussalista.*"

Jokainen katseli Liisaan.

"Minä en ole peninkulman pituinen", sanoi Liisa.

"Sinä olet", väitti kuningas.

"Melkein kahden peninkulman pituinen", lisäsi siihen kuningatar.

"Vaikkapa olisinkin, en sittenkään lähde", sanoi Liisa, "sitä paitsi tuo ei ole mikään laillinen säännös. Te keksitte sen nyt vasta."

"Se on vanhin säännös kirjassa", sanoi kuningas.

"Silloin sen pitäisi olla numero yksi", sanoi Liisa.

Kuningas kalpeni ja sulki muistikirjansa nopeasti.

"Julistakaa päätös", sanoi hän valamiehille matalalla, vapisevalla äänellä.

"On vielä muita todistuksia, jos niin suvaitsette, teidän majesteettinne", sanoi valkoinen kani ja syöksyi nopeasti paikaltaan. "Olen juuri saanut käsiini tämän paperin."

"Mitä se sisältää?" kysyi kuningas.

"En ole vielä avannut sitä", sanoi valkoinen kani, "mutta se näyttää olevan kirje, jonka syytetty on kirjoittanut jollekin — jollekin."

"Tietysti jollekin", sanoi kuningas, "muutenhan sitä ei ole kirjoitettu kenellekään."

"Kenelle se on osoitettu?" kysyi muuan valamiehistä.

"Siinä ei ole mitään osoitetta", vastasi valkoinen kani, "niin, siinä ei todellakaan ole mitään päällekirjoitusta." Näin sanoen hän avasi paperin ja lisäsi: "Se ei olekaan kirje, se on runo."

"Onko käsiala syytetyn?" kysyi toinen valamiehistä.

"Ei, ei ole", vastasi valkoinen kani, "ja siinäpä juuri pulma onkin."
(Valamiehistö näytti kovin tyrmistyneeltä.)

"Hän on tietysti väärentänyt jonkun toisen käsialan", sanoi kuningas.
(Valamiesten kasvat kirkastuivat.)

"Jos suvaitsette, teidän majesteettinne", sanoi sotamies, "minä en ole kirjoittanut sitä, ei kukaan voi todistaa minun kirjoittaneen. Siinähan ei ole allekirjoitusta."

"Se pahentaa vain asian", arveli kuningas. "Sinulla on täytynyt olla rikolliset aikeet, muuten olisit kyllä kirjoittanut nimesi alle kuten kunniallinen mies ainakin."

Näitä sanoja seurasi yleinen käsientaputus, sillä ne olivat ainoat viisaat sanat, mitkä kuningas tänään oli lausunut.

"Tämä seikka tietysti todistaa hänen syyllisyytensä", sanoi kuningatar, "siis pää —"

"Se ei todista vielä mitään", sanoi Liisa. "Ettehän tunne edes runon sisältöä."

"Lue se", sanoi kuningas.

Valkoinen kani pani silmälasit nenälleen. "Mistä suvaitsette, teidän majesteettinne, minun aloittavan?" kysyi se.

"Aloita alusta", sanoi kuningas juhlallisesti, "ja jatka loppuun asti, siinä lopeta."

Kuolemanhiljaisuus vallitsi salissa, kun valkoinen kani luki seuraavat värssyt:

Hänenpä luokseen kutsuttiin
sinut taas, sen kuulla sain.
Mua suosii hän, hän virkkoi niin,
jos uida voisin vain.

Multa yhden sai, mä hältä kaks,
me tieltä viis ja kuus;
ne muuttui muitten tavaraks,
isäntä niill' on uus.

Sen arvasin jo ennen kuin
hän kohtauksen sai,
että estäisitte ilkkusuin
te hankettamme kai.

Älä ilmaise, että arvoon hän
ois nostanut nuo muut'
on salaisuus se, tiedäthän,
siis siitä tuppeen suut.

"Enpä ole eläissäni kuullut painavampaa todistusta", sanoi kuningas käsiään hieroen. "On parasta, että valamiehet —"

"Jos yksi ainoakaan niistä voi sen sisällön selittää", sanoi Liisa (hän oli nyt kasvanut niin isoksi, ettei lainkaan pelännyt keskeyttää kuningasta), "minä annan hänelle viisikymmentä penniä. Minun mielestäni ei koko sepustuksessa ole hitustakaan järkeä."

Koko valamiehistö kirjoitti tauluihinsa: "Hänen mielestään siinä ei ole hitustakaan järkeä", mutta ei yksikään heistä uskaltanut selittää paperin sisältöä.

"Ellei siinä ole mitään järkeä", sanoi kuningas, "niin pääsemme pahasta pulmasta, meidän ei nähkääs tarvitse silloin arvailla mitä se tarkoittaa. Mutta melkeinpä minusta tuntuu, kuin keksisin tässä jonkin tarkoituksen." Näin sanoen hän levitti runon polvilleen ja katseli sitä yhdellä silmällä — "sinä et osaa uida, vai kuinka?" lisäsi hän kääntyen sotamiehen puoleen.

Sotamies pudisti alakuloisena päätään. "Näytänkö siltä kuin osaisin?" sanoi hän. (Tietenkään hän ei osannut, koska oli kokonaan tehty pahvista.)

"Hyvä", sanoi kuningas ja tavaili puoliääneen värssyjä itsekseen.
"Mutta yhden sai, mä hältä kaks —, se tarkoittaa tietysti leivoksia —"

"Mutta sanotaan edelleen: — ne muuttui muitten tavaraks", sanoi Liisa.

"Niin, siinähän ne ovatkin!" sanoi kuningas voitonriemuisesti osoittaen pöydällä olevia leivoksia. "Tämähän on päivänselvää. Ja sitten: — ennen kuin hän kohtauksen sai. — Onko sinulla koskaan ollut kohtausta, kultaseni!" hän kysyi kuningattarelta.

"Ei koskaan!" kiljaisi kuningatar ja heitti musteastian sisiliskon päälle. (Pikku Ville poloinen oli lakannut kirjoittamasta yhdellä sormella huomattessaan, ettei tauluun jäänyt mitään jälkeä. Mutta nyt se taas nopeasti ryhtyi työhön kastaen sormensa musteeseen, joka valui pitkin sen naamaa.)

"Silloin eivät sanat *kohtaa* sinua", sanoi kuningas ja loi hymyillen katseensa yleisöön. Kuolemanhiljaisuus vallitsi salissa.

"Se oli sanasutkaus", lisäsi kuningas äreästi, ja heti purskahtivat kaikki nauruun.

"Valamiehistö julistakoon päätöksen", sanoi kuningas, "ennen kuin tämän päivän kahdeskymmenesneljäs tunti on umpeen kulunut."

"Ei, ei!" sanoi kuningatar. "Ensin kuolemantuomio, sitten vasta päätös."

"Loruja!" virkkoi Liisa ääneen. "On siinäkin järkeä, vaatia kuolemantuomiota ensin!"

"Pidä suusi kiinni!" ärjäisi kuningas tulipunaisena.

"Enpä niinkään!" sanoi Liisa.

"Pää poikki häneltä!" kirkui kuningatar niin kovaa kuin ikinä jaksoi.
Ei kukaan liikahtanut.

"Kuka teitä pelkäisi?" sanoi Liisa. (Hän oli nyt kasvanut täyteen kokoonsa.) "Tehän olette vain pakallinen kortteja."

Tämän kuullessaan koko pakka hyökkäsi pystyyn ja tuli lentäen hänen päälleen. Hän parahti puolittain pelosta, puolittain suuttumuksesta ja koetti lyödä niitä — ja huomasi yhtäkkiä makaavansa penkereellä pää sisaren helmassa.

"Herää, Liisa kulta!" sanoi sisar ja pyyhkäisi hellästi pois muutamia kellastuneita lehtiä, jotka olivat varisseet puista Liisan kasvoille. "Oletpa sinä nukkunut kauan aikaa."

"Voi, minä olen nähnyt niin hassua unta", sanoi Liisa ja kertoi sisarelleen niin hyvin kuin muisti kaikki nuo merkilliset seikkailut, joista juuri olette lukeneet. Kun hän oli lopettanut, suuteli sisar häntä ja sanoi:

"Sepä oli todella hassu uni, kultaseni. Mutta juoksehan nyt sisään teetäsi juomaan. Kello on jo paljon."

Silloin Liisa hypähti pystyyn ja lähti juoksemaan kotiin. Ja juostessaan hän muisteli yhä vielä minkä ennätti ihmeellistä untansa.

* * * * *

Mutta hänen sisarensa jäi yhä istumaan samaan asentoon, pää käden nojassa, ja katseli laskevaan aurinkoon. Hän ajatteli pikku Liisaa ja tämän ihmeellisiä seikkailuja niin hartaasti, että itsekin vaipui samantapaisiin unelmiin. Ja hänen unensa oli tällainen:

Ensin hän uneksi pikku Liisasta. Hän näki tämän istuvan hennot kädet ristissä sisaren polvilla ja kirkkaat silmät loistavina katsovan häneen. Hän kuuli hänen äänensä väreet ja näki hänen nakkaavan päätään vähän kärsimättömästi heilauttaakseen pois vallattomat kutrit, jotka aina tahtoivat pudota silmille. Ja kun hän näin kuunteli tai näytti kuuntelevan, alkoi koko ympäristö elää ja kaikki pikku Liisan

eriskummalliset uniolennot liikkuvat hänen ympärillään.

Pitkä ruoho kahisi hänen jalkainsa juuressa, kun valkoinen kani loikkasi esille — pelästynyt hiiri molski läheisessä lammikossa — hän saattoi kuulla teekuppien kilisevän höperön jäniksen ja hänen ystäviensä loppumattomissa teekutsuissa. Hän kuuli kuningattaren kimeällä äänellä tuomitsevan onnettomia vieraitansa kuolemaan — kuuli vielä porsaspienokaisen aivastavan herttuattaren polvilla patojen ja pannujen ryskyssä sen ympärillä. Aarnikotkan huuto, sisiliskon kivikynän kirskena ja vaiennettujen merisikojen parahdus kaikuivat ilmassa yhtyen onnettoman valekilpikongan kaukaisiin huokauksiin.

Niin hän istui silmät ummessa ja uskoi puoleksi itsekkin joutuneensa ihmemaahan, vaikka kyllä hyvin tiesi, että hänen vain tarvitsi avata silmänsä palatakseen jälleen kuivaan todellisuuteen. Hän tiesi, että ruoho vain kahisi tuulessa, että kaislojen huojuunta pani lammikon väreilemään, että teekuppien kilinä oli lampaankellojen kilkahtelua, hän tiesi että kuningattaren kimeät huudot silloin muuttuisivat lammaspaimenen ääniksi — pienokaisen aivastus, aarnikotkan kirkuna ja kaikki muu eriskummallinen melu muuttuisi maalaistalosta kantautuvaksi sekaiseksi hälinäksi — ja valekilpikongan raskaat huokaukset lehmien etäiseksi amunnaksi.

Viimein hän kuvitteli, miten hänen pikku sisarensa kerran kasvaa naiseksi ja kuinka hän vielä täysi-ikäisenäkin säilyttää lapsuutensa teeskentelemättömän ja hellän sydämen ja kuinka hän kokoaa ympärilleen toisia pikku lapsia ja saa heidän silmänsä loistamaan jännityksestä kertomalla heille monta ihmeellistä tarinaa, ehkäpä juuri unensa ihmemaasta, jonka hän näki monta, monta vuotta sitten. Ja vielä hän kuvitteli, kuinka pikku Liisa vanhana ihmisenäkin ymmärtää lasten yksinkertaiset huolet ja nauttii heidän pikku iloistaan muistellen omaa lapsuuttaan ja sen onnellisia kultapäiviä.

LOPPU

End of Project Gutenberg's Liisan seikkailut ihmemaassa, by Lewis Carroll

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK LIISAN SEIKKAILUT IHMEMAASSA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™

electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation ("the Foundation" or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase "Project Gutenberg" appears, or with which the phrase "Project Gutenberg" is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any

Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.